

2395

T. C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK SİNEMASINDA DİNÎ FİLMLER

(Yüksek Lisans Tezi)

7-2395

Özden CANDEMİR

Danışman : Doç. Dr. Kızban TAMER

Eskişehir, 1986

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM: GİRİŞ	1-6
1- Problem	3-4
2- Amaç	5
3- Önem	6
4- Sınırlılıklar	6
5- Yöntem	6
II. BÖLÜM: TÜRK SINEMASININ DOĞUŞU ve GELİŞİMİ	7-20
1- Başlangıç Yılları	8-10
2- Tiyatrocular Dönemi	10-11
3- Geçiş Dönemi.....	11-12
4- Sinemacılar Çağı	12-16
5- Türk Sinemasında Dini Filmler	17-20
III. BÖLÜM: İSLAM DİNİNE GENEL BAKIŞ	21-24
1- İslamın Hukuki Yönü	23
2- İslam'da Ahlakî ve İnsani Görüş	23-24
3- İslam'ın Ekonomik Yönü	24
4- Müslümanlıkta "Suret"	24
IV. BÖLÜM: TÜRK SINEMASINDAKİ DÖNEMLERİN TOPLUMSAL OLAYLARI ve DÖNEMLERE AİT DİNİ FİLMER ...	25-47
1- Sinemanın Başlangıç Yılları	25-29
2- Tiyatrocular Dönemi	29-32
3- Geçiş Dönemi	32-36
4- Sinemacılar Çağı	36-47

V.BÖLÜM:DÖRT DİNİ FİLMİN ÖYKÜ HATTI,DİYALOG,ve SİNEMATİK

ANLATIM DÖKÜMLERİ.....48-92

1-"Oğlum Osman".....48-66

2-"Hz. Yusuf".....66-74

3-"Hz. İbrahim".....75-96

4-"Hz. Ömer".....97-102

VI.BÖLÜM:DENETLEME KURULU FİMLERDEKİ DİNSEL ÖGELERE NASIL

YAKLAŞIYOR?.....103

SONUÇ:.....104-107

VII.BÖLÜM:EKLER

1-1914-1980 Arasında Çevrilen dini filmlerin listesi

2-Denetleme Kurulu Raporları Örnekleri

VIII. BÖLÜM:KAYNAKÇA

İBRÂHÎM

İbrâhîm
içimdeki putları devir
elindeki baltayla
kırılan putların yerine
yenilerini koyan kim

güneş, buzdan evimi yıktı
koca buzlar düştü
putların boyunları kırıldı
İbrâhîm
güneşi evine sokan kim

asma bahçelerde dolaşan güzelleri
buhtunnasır put yaptı
ben ki zamansız bahçeleri kucakladım
güzeller ben de kaldı
İbrâhîm
gönlümü put sanıp da kıran kim

Asaf Hâlet Çelebi

I- GİRİŞ

Günümüzde sinema sanatının tüm sanatlar içinde ayrı ve özel bir yeri vardır. Sinema, diğer görsel-işitsel araçlar gibi ortak bir bilinç oluşturmada ve yaymada etkilidir. Her film belli bir içerikle birlikte belli mesajlar taşır. İyi, kötü, güzel, çirkin, doğru, yanlış tüm mesajlar bireylerin bilincinde "değerler, inançlar, görüşler" oluşturur. Bu da sinemanın "toplumsallaştırıcı" işlevini belirler.

Sinema, toplumsallaştırma işlevini (ortak bilinç) yerine getirirken bunu iki aşamada yapmaktadır. Öncelikle toplumda var olan ekonomik, toplumsal, kültürel değerlerinden yararlanır. Tüm bu veriler o toplumun egemen ideolojisini yansıtır. Bu değerlerden yola çıkan sinema, verileri yeniden biçimleyip üretir ve topluma sunar. Böylece çok önemli bir işlevi yerine getirir.

Böylesine güçlü bir ideolojik işlevi yerine getiren sinemanın din konusuna el atmaması düşünülemez.

Sinemanın dinle ilişkisinin bu çalışmanın konusunu oluşturması, sözü edilen bu etkinin öneminden gelmektedir.

1- Problem

Sinemanın dine yaklaşımı, bir tür gösteri sinemasına gerekli malzeme ve dekor hazırlamak amacıyla olmuştur. Sessiz sinema döneminde yapılan pek çok film, kutsal kitaplardan yararlanarak yazılan senaryolardan çekilmiştir (1).

Daha geniş anlamda bakıldığında, sanat ile din arasındaki ilişkinin insanlık tarihi kadar eski ve birbirinden ayrılmaz olduğu görülür. İlkel çağlarda pek çok seyirlik olay, dinsel amaçlarla gerçekleştirilmiştir. Dinsel heyecan yaşantısı, giderek estetik bir heyecana bürünürken, hareket ve ritm duyarlılığı artmıştır. Eski Mısır, Mezopotamya ve Anadolu'da pek çok dinsel figür peş peşe yürür gibi resmedilmiştir. (2).

Sinema düşünürü Jean Mitry de felsefe ve bilimde olduğu gibi, sanatın kaynağının din olduğunu belirtir. Sanat yapıtıyla seyirci arasındaki ilişki, Mitry'ye göre bazen kendisinden geçme ölçüsünde algılamaya varan bir görünüm ortaya koyar. Sanat zaman zaman yalnızca toplumsal bir olgu değil, ruhsal bir zorunluluk, estetik bir gerçeklik olarak karşımıza çıkar. Bu genelleme sinema için de geçerlidir. (3).

(1) DORSAY, Atillâ; Sinema ve Çağımız-I; Nisan 1984;

Hil Yayın; s. 237.

(2) TANSUĞ, Sezer; Herkes İçin Sanat; Kasım 1982; s. 241.

(3) A.g.k. s. 291-292.

Sinema yapımcıları da dini konulardaki bu çekiciliği farketmekte gecikmemişlerdir. Ve sinema tarihiyle hemen hemen birlikte doğup ilerleyen bir "dini filmler" akımı ortaya çıkmıştır. İnsanları kendinden geçiren, ruhsal dünyaları dinginleştirip, bireysel arınmayı sağlayan tapınma eylemleri ve dini duygular, artık sinemanın elinde bir "meta" niteliğine bürünmüş, talep arttırıcı bir işlev gören dini görüntüler alabildiğine kullanılmıştır. Bu şekilde dini duyguların sömürüldüğü kullanımlar yanında, dinci sinema adamları da halk kitlelerine dini duyguları benimsetmek, en azından bu duyguların yok olup gitmesini önlemek amaçlarıyla dini filmler yapmışlardır.

Bu çalışmanın problemi; Türk toplumuna, yıllar boyu çeşitli sinema adamlarınca üretilerek sunulan İslami düşünce ve öğeleri ağır basan Türk filmlerini, gerek üreticiler, gerekse toplum açısından sosyolojik, siyasal ve kültürel boyutlarda incelemek; ayrıca Türk sinema tarihine "dini filmler" alt başlığı bağlamında bakabilmektir.

2- Amaç

Bu çalışmanın kapsamı içinde amaca yönelik olarak şu sorulara yanıt aranacaktır:

1. Türk sinemasının tarihi gelişimi ve bu gelişim içinde dini filmlerin yeri nedir?

2. İslam felsefesi içinde görsellik nasıl değerlendirilmektedir?

3. Türkiye'nin sinemanın girişiyle beraber başlayan önemli toplumsal olayları ile dini filmler arasındaki ilişki nedir?

4. Sansür kurulu filmlerdeki dinsel nitelikli öğelere nasıl yaklaşmaktadır?

5. Dini filmler olarak nitelenebilecek; "Hz. Ömer", "Hz. Yusuf", "Hz. İbrahim" ve "Oğlum Osman" filmlerinin Türk sinema tarihi içindeki yerleri, filmsel çözümleri nedir?

3-Önem

Türk sinemasında çevrilen dini filmlerin sayısı toplumsal olaylara koşut olarak giderek artmıştır. Tümüyle dinsel nitelikli olan araştırma kapsamı içinde yer alan bu filmlerin hangilerinin gerçekten sinemasal bir değer taşıdığı, hangilerinin ticari amaçla çevrildiği bu çalışmanın önemi içindedir.

4-Sınırlılıklar

Çalışmanın odağını oluşturan dini filmlerin tümünün bulunup izlenmesi, gerek Türkiye'de şimdiye kadar çevrilmiş tüm Türk filmlerini saklayan bir arşivin bulunmaması nedeniyle gerekse var olan filmlere ulaşılabilmesi bu araştırmanın sınırlılıklarıdır,

5-Yöntem

Çalışmanın başlangıcında şimdiye kadar çevrilmiş Türk filmlerinden "dini filmler" kaynak araştırması yoluyla çıkarılmış, bu filmler üzerine yazılmış materyaller toplanılmıştır. Dini filmler listesine alınan 13 film video kaset olarak seyredilmiştir.

I- TÜRK SİNEMASININ DOĞUŞU VE GELİŞİMİ

Fransa'da, Lumière Kardeşler'in 1895'de halka tanıttıkları "Cinematographe" dünyanın her yerinde olduğu gibi, Türkiye'de de ilgi uyandırır. Lumière Kardeşler'in bu gösterilerinden sonra, İstanbul'un tanınmış fotoğrafçılarından Vafiadis, bilgi istemiş ancak bir sonuç alamamıştır. 1896'da Lumière Kardeşler'in gönderdiği alıcı yönetmenlerinden biri olan Alexandre Promio, Türkiye'ye gelir ve bazı sahneler çevirir.

Sinema 1897 yılı başlarında Yıldız Sarayı'nın hokkabazlarından Bertrand eliyle saraya sokulur ve bunu halka yapılan genel gösteri izler. Sinema 1908 yılına değin "gezginci" olmaktan kurtulamaz. 1908 yılında da İkinci Meşrutiyet'in ilanıyla ilk "yerleşik" sinema da açılmıştır. O tarihten sonra da sinema ağır ama düzenli bir gelişme gösterir.

Türk sinema yazarlarından Nijat Özön, Türk sinemasının geçirdiği dönemleri 4 başlık altında inceler (4):

1- Başlangıç Yılları

İlk Türk filmi, 1914 yılında çevrilen "Ayestefanos"-taki Rus Abidesinin Yıkılışı"dır.

"İlk film Osmanlı İmparatorluğu'nun Rusya'ya karşı Almanya'nın yanında Birinci Dünya Savaşına girmesinden üç gün sonra çevrildi. Savaşın ilk günlerindeki coşkun hava içinde bir topluluk, İstanbul'un yakınındaki Ayestefanos'a (Yeşilköy) giderek buradaki bir Rus anıtını yıktı. Bu anıt 1876-1877 savaşında Rusların buraya kadar ilerleyişlerini anmak için dikilmişti. Anıt yıkılırken yedeksubaylığını yapmakta olan Fuat Uzkınay da bunu alıcısıy la çevirdi. Böylelikle 150 metrelik ilk Türk filmi meydana gelmiş oldu." (5).

Enver Paşa'nın 1915'de Almanya'ya gitmesi ve sinemanın önemini kavraması, sinemanın varlığını sürdürmesine yol açmıştır. Aynı yıl "Merkez Ordu Sinema Dairesi" kurulur. Weinberg başkanlığa, Fuat Uzkınay da yardımcılığına getirilir. Bu birim çeşitli haber ve belge filmleri üzerine çalışmalarını sürdürür.

1916'da öykülü filmler çekilmeye başlanır. "Leblebici Horhor" ve "Himmet Ağa'nın İzdivacı" gibi. (6).

(4) ÖZÖN, Nijat; Türk Sinema Kronolojisi; Birinci Basım Şubat 1968; Ankara; Bilgi Yayınevi; s. 11-37.

(5) A.g.k. s.16.

(6) ÖZÖN, Nijat; Sinema El Kitabı; Birinci Basım Temmuz 1964; İstanbul; Elif Yayınları; s. 114.

1916'da "Müdafaa-i Miiliye Cemiyeti" adında yarı askeri bir kuruluş, gelir kaynaklarını arttırmak amacıyla sinema çalışmalarına katılmıştır. Sedat Simavi, 1917'de "Pençe" ve "Casus" filmlerini çevirerek ilk öykülü çalışmalarını meydana getirir. Bu kuruluş, dağılmış araç ve gereçleri de "Malül Gaziler Cemiyeti"ne devredilmiştir. Bu cemiyetin başına Fuat Uzkınay, yönetmen olarak da Ahmet Fehim Efendi getirilir. Ahmet Fehim, Anadolu'da gösterilmesi yasaklanan "Mürebbiye"yi çevirir. İlk sansür bu filme uygulanmıştır. "Binnaz" ve "Bican Efendi Vekilharç" bu dönemde çekilen diğer filmlerdir.

Kurtuluş Savaşının son yıllarında Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde bir "Ordu Film Alma Dairesi" kurulur. 1922'de "İzmir Zaferi" adlı büyük bir belge film yapılır. Aynı yıl yurdumuzun ilk özel yapım evi olan "Kemal Film" yapımına başlar. Sekiz yıl süren bu başlangıç yıllarında yeni bir sanat alanında ilk örnekler ortaya konmuştur. Bugün için büyük değer taşıyan belge film yapılmıştır.

Nijat Özön, "Türk Sinema Kronolojisi" adlı kitabında bu dönemi şöyle değerlendirir (7):

"Sinema acemi ellerde başladı, acemi ellerle sürdürüldü. Gerek Weinberg, gerekse Uzkınay, asıl işleri sinemadan başka olan, kendi kendilerini yetiştirmiş kimselerdi. Daha da önemlisi, bu sekiz yıllık dönemde çevrilen altı uzun öykülü filmin beşi doğrudan doğruya sahne oyunlarından

(7) ÖZÖN, Şubat 1968, s.16.

aktarılmıştı. Bu beş film den dördü, doğrudan doğruya yönetmenlerinin daha önce çalıştıkları çeşitli tiyatro topluluklarında ortaya koydukları oyunlardan meydana getirilmişti. Oyuncu kadroları yine tiyatrodandı. Bütün bunlardan dolayı, bu filmlerin hiçbir i bir tiyatro film i olmaktan öteye geçemedi."

2- Tiyatrocular Dönemi

Nijat Özön, 1922-1938 dönemine "Tiyatrocular Dönemi" demesinin nedenini şöyle açıklar:

"Türk sineması, ilk adımlarını tiyatrocuların önderliğinde attığı gibi, bundan sonraki on yedi yıl içinde de çalışmalarına yine tiyatrocuların önderliği altında devam etti. Üstelik bu kez çalışmalar yalnız bir kişinin -Muhsin Ertuğrul- yönetiminde yapılıyordu. Oyuncu kadrosu da yine Ertuğrul'un yönetimindeki şehir tiyatrosundan sağlandı. Bundan dolayıdır ki Ertuğrul'un Türk sinemasını tek başına elinde tuttuğu 1922'den 1938'e kadar süren bu 17 yıllık dönemi "Tiyatrocular Çağı" olarak adlandırmak yerinde olur" (8).

Muhsin Ertuğrul, 1922 yılından 1953 yılına değin Türkiye'de 29 film yapmıştır. Bunlar arasında en önemlileri "Ateşten Gömlek" (1923), ilk sesli Türk film i olan "İstanbul Sokaklarında" (1931),

(8) ÖZÖN, Nijat; 1964; s. 117.

Kurtuluş Savaşı'nı anlatan "Bir Millet Uyanıyor" (1932), gerçekçi bir havanın egemen olduğu "Aysel Bataklı Damın Kızı" (1934)'dır (9).

Türk sinemasının özellikle Muhsin Ertuğrul üzerine kurulan bu dönemine ait eleştiriler iki grupta toplanmaktadır. Muhsin Ertuğrul'u eleştirenler, Ertuğrul'un bir tiyatro adamı olduğunu, Türk sinemasına hiç bir şey katmadığını ve sinemayı tiyatromsu anlayışla yönlendirdiğini iddia ederlerken; onu savunanlar Muhsin Ertuğrul'u yapmadıklarıyla değil, yaptıklarıyla değ^{er}len^dirmek gerektiğini savunmaktadırlar.

Bugünkü sinemamız yeteri kadar ilerleyememişse bunun sorumluluğunu, Tiyatrocular Dönemi sinemacılarında aramak doğru değildir. Aslında bu devletin, aydınların ve sanatçıların olduğu kadar, seyircilerin de sorumlu olduğu bir konudur (10).

3- Geçiş Dönemi

Türk sinema tarihinde 1939-1950 arası dönemi Geçiş Dönemi olarak adlandıran Nijat Özön, bu dönemin özelliklerini tiyatro anlayışının devamı, savaş ve sansür olarak özetlemektedir.

Türkiye İkinci Dünya Savaşı'na katılmadığı halde savaş sıkıntılarından kendisini kurtaramamıştır. 1938

(9) ONARAN, Âlim Şerif; Muhsin Ertuğrul'un Sineması; Birinci Basım Aralık 1981; Ankara; Kültür Bakanlığı Yayınları; s. 165, 187, 197, 241.

(10) A.g.k. s. 351-353.

yılında sinemanın filmlerden alınan vergi oranları düşürülmüşken savaş nedeniyle olumlu etki sağlanamamıştır. Yabancı filmler özellikle "Tiyatrocular Çağı" benzeri Mısır filmleri alabildiğine yayılmıştır.

Bu dönemde de Tiyatrocular'ın ağırlığı devam etmiştir. Buna rağmen doğrudan doğruya sinemacı olarak işe başlayan yönetmenler tiyatrocular tekeline kırmışlardır.

Savaşın koşullarıyla tiyatrocunun anlayışın ağırlığını omuzlarında taşıyan geçiş dönemi sinemacılarının karşısına bir de sansür engeli çıkmıştır. Savaş olasılığının çıkması nedeniyle yavaş yavaş alınan sıkı önlemler arasında en ağırlarından biri İtalya'da uygulanan sinema sansürünün yurdumuzda da uygulamaya başlaması olmuştur. 1939'da uygulamaya konan bu sansür, iktidar ve rejim değişikliklerine rağmen uzun süre uygulanmıştır.

Bu dönem, tiyatrocuların tekelinin yıkılması, teknik eğitimin sağlanması, yeni oyuncu kadrolarının sağlanması, yeni yapımevlerinin kurulması gibi olumlu özellikler taşımaktadır.

Geçiş Dönemi yönetmenlerinin başlıcaları Şadan Kamil, Şakir Sırmalı, Aydın G. Arakan ve Orhan M. Arıburnu'dur.

4- Sinemacılar Çağı

1948 yılında, yerli filmlerden alınan "Belediye Eğlence Resmi"nde yapılan indirim film yapımının birdenbire artmasına ve yapımevlerinin çoğalmasına yol açmıştır.(11).

Bu dönem aynı zamanda Türk yönetmenleri arasında bir "sinema dili" kurma çabasının da başladığı dönemdir. Bu yönetmenlerin başında Lütfi Akad gelmektedir.

Lütfi Akad, 1949'da Kurtuluş Savaşı'nı konu alan bir romandan "Vurun Kahpeye" filmini çevirerek işe başlamıştır. Arkasından "Lüküs Hayat" (1950), "Tahir ile Zühre"yi (1951-52) ve "Arzu ile Kamber"i (1951-52) çevirmiştir. Sinemacı olarak kişiliğini asıl belirten ilk eseri "Kanun Namına" (1952)'dir. İstanbul'daki gerçek bir cinayet olayını ele alan bu eseriyle Akad, Türkiye'de ilk kez, salt bir sinemacı çalışması gösterir. Diğer filmleri "Altı Ölü Var" (1953), ile Amerikan gangster filmlerini andıran "Öldüren Şehir" (Beyaz Mendil)'dir. (12).

Lütfi Akad'dan sonra, büyük çoğunluğu doğrudan doğruya sinemacı olarak işe başlayan elliden fazla yönetmen ortaya çıkmıştır. Bu dönemin 1960'lara değin olan bölümünde önemli yönetmenler olarak Metin Erksan, Atıf Yılmaz, Osman F. Seden, Memduh Ün ve Muharrem Gürses sayılabilir. (13).

1950-1960 arası dönemde sinema diliyle anlatma çabaları, sinema eleştirileri ve yayınları artmıştır.

1965 yılında ise, Türk sinemasında toplumsal sorunları dile getirme yolunda önemli adımlar atılır. Metin Erksan'ın "yılanların Öcü" gibi.

(12) ÖZÖN, Nijat; Türk Sineması Tarihi (1896-1960);
Artist Reklam Ortaklığı Yayınevi; İstanbul;
1962; s. 155-167.

(13) A.g.k. s.167-228

Toplumsal olaylar ve değişmeler sanata kısa zamanda ve yoğun biçimde yansımaktadır. Türkiye Cumhuriyeti tarihinin önemli bir dönüm noktası olan 27 Mayıs 1960 Devrimi ve beraberindeki değişiklikler Türk sinemasını da etkilemiştir. 1960 sonrası Türk sineması, anayasal düzendeki değişikliklerin ve bunun toplum yaşamına her alandaki etkilerini taşımış ve elli yıla yakın bir birikimin özelliklerini içermiştir. 1960 ortasında Türk sinemasının durumu Nijat Özön'e göre şöyledir:

Tiyatrocular tekelinin yıkılması, sinema dili çabaları, yeni yapımevleri ve oyuncuların yanısıra, endüstride çalışanların sayısı da artmış, sinema kalabalık bir topluluğu geçindiren önemli bir iş alanı olmuştur. Türk sineması aynı dönemde keşmekeş içindedir. Sinema, yeni anayasa düzeninde öngörülen özgürlüğü bulamamış, 27 Mayıs Devrimi'nden sonra da 1939'un sansür tüzüğü işletilmiştir. Sansür tüzüğünün değiştirilmesi yolunda atılan adımlar küçük çaplı olmaları nedeniyle sonuca ulaşamamıştır.

1960'dan sonra film sayısı artmıştır. Buna rağmen film yapımı ve gösterimi için gerekli donanım sağlanamamış "yıldızcılık" anlayışı egemenliğini sürdürmüştür. Film giderlerinin artması işletmecilerin film yapımında söz sahibi olmalarını sağlamıştır.

Türk sinemasının fikri karakteri, Mesut Uçakan'a göre 27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra belirmeye başlar.

İlk Türk filminin çekildiği yıl olan 1914'den ihtilal devrine varıncaya kadar ideolojik planda yoğunluğunu hissettiren bir yerli yapımdan pek söz edilemez. Her ne kadar birtakım filmlerde az çok sosyal konulara dokunulmuşsa da bunların ideolojik bir amaç taşıdıkları pek söylenemez. İhtilalin özellikle sol zihniyete getirdiği özgürlük havası içinde perdeye yansıyan ilk fikri akım "toplumsal gerçekçilik"tir. Daha sonraları, bunun temsilcilerinden bir kısmı millî bir anlayışa yönelince, bu zihniyet ikiye bölünür. Böylece iki sinema akımı ortaya çıkar. Bunlar, Marksizm'e tabandan bağlı "devrimci sinema" ve Türk halkının değerlerini konu edinen "ulusal sinema"dır. 1968-70 döneminden sonra yeni bir düşünce daha belirir, bu da İslam felsefesini işleyen "milli sinema"dır.(14). Bu akımın öncüsü Yücel Çakmaklı'dır.

Bu döneme ilişkin ilerici sinema anlayışına örnek olarak Yılmaz Güney'in "Umut" filmi gösterilebilir. Filmdeki objektif gerçekçilik Türk sinemasına yeni bir anlayış getirir (15).

Bu temel üzerine sinemamızda"genç yönetmenler" diye adlandırılan bir grup yönetmen Türk sinemasında büyük bir atılımın örneklerini verirler. Atıf Yılmaz'ın (Selvi Boylum Al Yazmalım),Süreyya Duru'nun (Kara Çarşafı Ge-
lin, Güneşli Bataklık, Derya Gülü), Erden Kıral'ın

(14) UÇAKAN, Mesut; Türk Sinemasında İdeoloji;Birinci

Baskı 1977; İstanbul; Düşünce Yayınları; s. 10-11.

(15) KIRAL, Erden; Sinemamızın Genç Yönetmenlerine Sorular; Gösteri; 10 Eylül 1981; s.72.

(Kanal, Bereketli Topraklar Üzerinde), Şerif Gören'in
(Endişe, Almanya Acı Vatan), Ömer Kavur'un (Yusuf ile
Kenan), Yavuz Özkan'ın (Maden, Demiryolu), Ali Özgentürk'-
ün (At, Hazal) gibi...(16).

5-Türk Sinemasında Dini Filmler

Bir akım olarak değerlendirilirse Türk Sinemasında dini filmlerin daha çok 1950'lerden sonra ağırlık kazandığı söylenebilir. Tek partili bir düzenden çok partili düzene geçiş pek çok etkiyi de beraberinde getirmiştir. Sinema-seyirci ve sinema-endüstri bakımından da dini akımlar ve ekonomik sorunlar sözü edilen geçişin birer etkisi olarak sinema da kendilerini hissettirdiler. Ezan, mevlüt okuma sahneleri, dua sahneleri, cami ve minare görüntüleri, mezarlık sahneleri abartılı biçimde kullanılmaya başlandı.

"Türk Sineması'nda din kurumunun ele alınışı bundan sonraki bölümde de anlatılacağı gibi ,siyasal yaşamımızdaki gelişmelerle koşutluk gösterir. Atatürk'ün laik toplum düzenini yaymaya çalıştığı yıllarda, dinin sinemada sömürü amacıyla kullanılması düşünülemezdi. Çok partili demokrasiye geçişimizden sonra oy kaygısıyla, din ve laiklik konusunda verilen ödünler , dinin her alanda olduğu gibi sinemada da sömürülmesine yol açtı. Bu akımın özellikle 1965'lerde güçlenmesi şaşırtıcı değildir.(17)

1960'larda sinema da bir "Kabe" salgını başlar.

(17) Dorsay, Atilla-Gürkan Turhan; "Sinema Ansiklopedisi"

Gösteri; 8 Temmuz 1981

s.114-115

1952'de yapılan "Hac Yolu" belgeselinin büyük ilgi görmesi üzerine 1960'da aynı adlı bir film daha çekilir.

Hac Yolu adlı filmin yedi kez seyredilmesi halinde hacı olunacağı söylenmiştir. Film seyredilişi için bazı yerlerde özel törenler yapılmıştır. Filmden önce ayin, filmi yedi kez seyretmek, sinemanın çevresini yalınayak dolaşmak, beş dakika arada gülsuyu dağıtmak gibi. Değişmeyen nokta, her seyrediş için ayrı bilet alınmasının şart olmasıdır. Film seyredabilmek için abdestli olmak gerektiğinin de söylendiğini belirtelim.(18)

Bu akıl almaz sömürünün tek yararı "gavur icadı" diyerek sinemaya hiç gitmeyen kitlelerin, sinema ile barışmaları olmuştur.

Böylesine başlayan ilişki hemen karşı tepkisini doğurur. 1963 Şubatında Keskin'de bir vaiz, "Sinemaya giden, işleten ve filmin gösterilmesine izin verenler kafirdir" şeklinde telkinde bulunur. Sinemanın altı ay boyunca işlememesi üzerine vaiz hakkında şikayet edilmesi üzerine vaiz kendisini kaymakam ve savcıya şöyle savunmuştur: "Efendim, ahlak dersi veriyorum. Dini filmlere gidilsin, diğerlerine gidilmesin"

Dini filmlerin içerikleri ise dinci kesimler tarafından hemen değerlemeye sokulmaktadır.(19)

"Mevlüt-Süleyman Çelebi" filmi gösterildiği sırada

(18) ONARAN, Alim Şerif; "Sinema ve Sosyal Çevre"; Yeni Sinema;

Nisan 1968; s. 22-23

(19) A. g. k. s. 24

içinde , dinsel geleneklere uymayan kısımlar bulunduğ u gerekcesi ile film kontrol komisyonundan geçtiğ i halde bazı İmam-Hatip Okulu Öğrencileri Maraş'ta ve bazı illerde halka gösterilmemesi için gösteriler yapmışlardır.(20)

Şevket Aktunç adlı eline çabuk bir yapımcı bu filmlerin ilgi görmesi üzerine,Suudi Arabistan, Bağdat ve Şam'ı tümüyle renkli olarak çektiğ i filme İstanbul cami ve türbelerinin, Eyüp'de Cuma namazının Konya Mevlana Müzesi,Urfa Halil İbrahim Camisi gibi kutsal yerlerin filmlerini ekleyerek yaptığ ı filmi Suudi Arabistan dışında tüm Müslüman ülkelere satma başarısını gösterdi.Bu filmlerde Kabe'ye ilk kez film kamerası girmiş oluyor,2 kral,7 prens, birçok "şeyh" de figüran olarak yer alıyordu.

Bundan sonra hazretli, evliyalı filmler akımı başladı.1965-1970 yılları arasında peygamber filmleri çekildiğ i gibi "Hazreti Ayşe", "İslamiyetin Kahraman Kızı" filmleriyle kadın kahramanlara da yer verildi.

1973'lerde akım doruk noktasına uzandı.Hülya Koçyiğ it ve Fatma Girik o yıl Süreyya Duru ve Osman Seden'in "Rabia-İlk Kadın Peygamber" filminde birbirlerine rakib oldular.Bu filmlerde rol alacak sanatçıların daha önce perdede soyunan, göbek atan kişiler olmama-

sına dikkat ediliyordu.

1969'da film yapmaya başlayan YücelÇakmaklı bütün filmlerinde din düşüncesini işliyordu.Dini filmler akımı 1975'lerde hızını kaybetti.(21)

Bu gün bu alandaki çalışmalar daha çok video kaset üretimine yerini bırakmıştır.

(21)DORSAZ Atilla,GÜRKAN Turhan;8 Temmuz 1981;s.114-115

III-İSLAM'A GENEL BAKIŞ

İslam, Hz. Muhammed aracılığıyla Arabistan Yarımadasından esasları bildirilen dindir. İslam dini inançlarına göre bu din, tek tanrılı dinlerin sonuncusudur. Kutsal kitabı Kur'an'dır.(22)

İslam dinine göre Hz. Muhammed sonuncu peygamberdir. Ve ondan sonra hiçbir peygamber gelmeyecektir. Din, öyle tanrısal bir yasadır ki ona uyanlar gerek bu dünyada ve gerekse ölümlerinden sonra yaşayacakları öteki dünyada mutlu olurlar. (23)

İslam anlayışında, tanrı tekdir ve ilk peygamberden en son peygamber Muhammet'e kadar çeşitli peygamberlerce bildirilen yasası şöyledir:

- 1- Tanrı'nın birliğine ve peygamberine inanmak.
- 2- Namaz kılmak.
- 3- Oruç tutmak.
- 4- Varlıklıysa zekat vermek.
- 5- Varlıklıysa hacca gitmek

(22) Meydan Laurase ; 3. cilt, s.432

(23) HANÇERLİOĞLU Orhan ; Inanç Sözlüğü İstanbul, Mayıs 1975, Remzi Yayınları , s.435.

İslam yasasının ilk üç buyruğu bütün dindarlar için, son iki buyruğu sadece varlıklı dindarlar için zorunludur.

Ayrıca yasanın ilk üç buyruğu altı inancı gerektirir ki mümin olabilmek için bu altı şarta inanmak zorunludur.

- 1- Tanrı'nın varlığına ve birliğine inanmak.
- 2- Tanrı'nın meleklerine inanmak.
- 3- Tanrı'nın peygamberlerine inanmak.
- 4- Tanrı'nın peygamberleriyle gönderdiği kitaplara inanmak.
- 5- Ahiret gününün varlığına inanmak.
- 6- Kaza ve kaderin tanrıdan geldiğine inanmak (24)

Her din gibi İslam Dininde de yalnız iman ile yetinilmez: İbadetlerde emredilir. Hatta islam, diğer bazı dinlerden farklı olarak yalnız Allah'a karşı görevleri ibadetlerin yerine getirilmesi ile yetinilmez; insanlar arasındaki ilişkileri de ahlaki, hukuki, ekonomik yaptırımlarla düzenler.

Mesut Uçakan " Türk Sineması'nda İdeoloji" kitabında bu konuyu şöyle belirtir:

" İslamın iki fonksiyonu vardır, bunlar iyi ve kötüdür. Hayat bu iki kuvvetin çatışmasından doğmaktadır. aksi takdirde tekdüze ve bitkisel olurdu. İnsanlar kendilerine irade ve şuur verilmiş olması nedeni ile, bu güçler karşısında serbest bırakılmışlardır. Kötülüğe kapılan sefalet, iyiliğe yöneler saadete ulaşacaktır. Ölçü budur. Ne var ki bu kötü ve iyi zıtlığı, iki karşıt duygu (dürtü) olarak insanın içinde de vardır. ve bu durum kişinin kötülüğe karşı mücadele vermesini zorlaştırmaktadır. Zira, bu durumda kişi, dıştan gelen kötülüklerden çok kendi içindeki kötü duygularla da mücadele etmek zorunda kalmaktadır.

İslam fert ve toplumu refaha ulaştırmak için dıştaki kötülüklerle olduğu kadar içteki kötülüklerle karşı

da nasıl mücadele verilirse başarıya ulaşılabileneğinin cevabıdır. Bunun için de iyi ve kötülerin neler olduğunu göstererek pratikte bir takım kolay yaşama ölçüleri koymuştur." (25)

1- İSLAM'IN HUKUKİ YÖNÜ

Müslümanların toplu biçimde birbirlerine, devlete, devlet kurumlarına, komşu ülkelerle olan bağlantılarına karşı nasıl davranacaklarını gösteren kurallar bütünüdür. Medeni bir topluluğun gerek bütün gerekse fert olarak uyması gereken yasaları, Allah'ın emir ve yasaklarına göre, dünya ve ahiret hayatının düzenleyen dini nitelikte bir hukuk olan islam hukuku birçok bölüme ayrılır. Dini bir nitelik taşımasına karşılık bu hukuk daha çok dünya işleri ile ilgilenir ve insan davranışlarını konu edinir. İslam hukuku, daha çok emredici niteliktedir. Sebep-sonuç ilkesine dayanmaz. Bu bakımdan teokratik bir özü bir kuruluşu vardır. Değişmez, kesindir. (26)

2- İSLAM'DA AHLAKİ VE İNSANİ GÖRÜŞ

İslam'da ahlak uygulamaya konulduğu an fert ve toplumların bütün ilişkilerini, söz ve davranışlarını dengeler. Bu sistem müslümanlığın bütün koşullarının bilinmesiyle algılanabilir. (27)

" Müslümanlık, her doğan çocuğu 'asli selametle' doğmuş kabul etmekte ve onu müslüman saymaktadır. Bu düşünce müslümanlıkta insanlar arasında ayrılık gütmemeyi sağlamıştır. Üstünlük, Tanrı'dan çekinmektir. Tanrı'dan çekinen ne kendisine ne başkasına

(25) A.g.k., s.138

(26) Meydan Laurase, 3.cilt, s.437

(27) UÇAKAN Mesut , Din ve İdeoloji , s.48

zulmeder. Gene bu birlik yüzünden müminler "bir bedene" benzetilmişlerdir. Birinin derdi hepsinin derdidir. "(28)

3- İSLAM'IN EKONOMİK YÖNÜ

İslam'ın ekonomik yönüne baktığımızda bu dinin hayatın bütün birimleride olduğu gibi ekonomik sorunlara da sistemli kurallarla yaklaştığını görürüz. Ancak bu kurallar katı değildir.

İslam'da mutlak anlamda mülkiyet anlayışına yer yoktur. yaratılmış olan herşey ancak Allah'a aittir. İnsanın kendisi bile. Mülkiyet insana verilmiş bir emanettir. insanlar bu emaneti korumaya, ihtiyaçlarını karşılamak ve sosyal adaleti gerçekleştirmek için işletmeye mecburdurlar. Tanrı yarattığı herşeyin kötüye kullanılmasından, boşyere harcanmasından ve kaynakların kullanılması gerektiği halde kullanılmamasından insanları men etmiştir. (29)

4- MÜSLÜMANLIKTA "SURET"

İmge kavramının geleneksel karşılığı "suret"tir. İslam düşünürlerinin bu kavrama özgün bir yaklaşımları vardır. Suret Hristiyanlıkta olduğu gibi etkili ve dayanıklı bir kavram olarak ele alınmaz.

Müslümanlıkta görseleştirmeye getirilen yasağın temelinde Hz. Muhammed'in putların bir daha yapılmasını önlemek için koyduğu yasak vardır.

(28) GÖLPINARLI Abdül Baki, Hız. Muhammet ve Hadisleri 1962,

Okat Yayınevi, S.20

(29) UÇAKAN Mesüt, Din ve İdeoloji, s. 142

IV- TÜRK SİNEMASINDAKİ DÖNEMLERİN TOPLUMSAL OLAYLARI VE DÖNEME AİT DİNİ FİLMLER

1- Sinemanın Başlangıç Yılları

Türk sinemasının başlangıç yılları Birinci Dünya Savaşı yıllarına rastlar. Osmanlı İmparatorluğu, Almanlarla birlikte Rusya'ya savaş açmış, "Cihat-ı Ekber" ilan edilir. Dini filmler açısından listede ilk sırayı alan "Mürebbiye" 1919'da çevrilir. Bu film, listeye, sansür kurulunun "Anadolu'da Oynayamaz" kararı nedeniyle alınmıştır. Film hakkındaki bilgiler şunlardır:

Yapım yılı: 1919

Eser: H.Rahmi Gürpınar

Yön. ve Senaryo: Ahmet Fehim

Gör. Yön: Fuat Uzkınay

Oynayanlar: Raşit Rıza, Behzat Butak, Şahap Rıza,

İsmail Zahit, Madam Kalitea, Bayzar

Fasulyeciyan.

Yapımevi: Malül Gaziler Cemiyeti (30).

Filmin kahramanı bir Türk ailesine Mürebbiye olarak kapılanan, sonunda ailenin bütün erkeklerini birbirine katan düşük ahlaklı bir Fransız kadınıdır. Bu konu basın, tiyatro ve sansüre doğrudan katılmaya başlayan işgal kuvvetlerinin hoşgöremeyeceği bir konuydu. Belki de işgal altındaki bir sinemanın düşmanlara karşı bir "sessiz karşı koyma" amacının da bu eserin seçiminde ağır bastığı öne sürülebilir. Film tamamlandığı zaman işgal kuvvetlerince güçlükler çıkartıldı ve filmin Anadolu'ya gönderilmesi yasaklandı. Mürebbiye, 1919 Şubatında çevrilmiştir. (31).

Film hakkındaki görüşleri İ. Galip Arcan şöyle sıralıyor:

"Öncelikle milli hayatımızdan, milli ahlak ve terbiyemizden bir parça göstermek amacıyla yazılan konuyu, Hüseyin Rahmi Bey gibi bir yazarımızdan almak büyük bir isabet olmuş. Bizde her sınıf halk tarafından büyük bir zevk ile okunmuş, takdir edilmiş romancımızın bu eseri bilinmeyen bir roman olsaydı, biraz daha eleştiri yapmak haklı olabilirdi. Gerçekte, film Mürebbiye romanıyla kıyaslanırsa bir hayli sönük kalır. Ekran üstünde sadece olay gereklidir. Oysa yazar kahramanlarını sayfa sayfa anlatır. Senaryo daha iyi temsil edilmiş olsaydı, filmi kazandırmış sayılırdı. Dış çekimler oldukça iyi idi. Dekor ve ışık eksikliği çok belirgindi (gün ışığı altında elinde lamba ile

(30) ÖZGÜÇ, Agah; Türk Filmleri Sözlüğü; 1914-1972;

Yenigün Basımevi; Şubat 1973; s. 14.

(31) ÖZÖN, Nijat; Türk Sinema Tarihi; Artist Yayınları; 1962; s. 47,52.

odasından çıkması gibi (32).

20 Nisan 1920'de Ankara'da kurulan T.B.M.M. yalnızca yasama yetkisi olan bir parlamento değildir. Artık Meclis üstünlüğüne dayanan bir yönetim söz konusudur

1921'de ilk anayasa yapılır. 1922'de ise büyük taarruz başlar..

Bu dönemde dinsel filmler açısından toplumda büyük yankılar uyandıran bir film "Nur Baba" çekilir.

Yapım yılı: 1922

Yönetmen: Muhsin Ertuğrul

Senaryo: Muhsin Ertuğrul

Görüntü Yönetmeni: Fuat Uzkınay

Oynayanlar: Emin Belig, Sarmotova, Aznif Mırnakyan, Ertuğrul Muhsin, Kemal Küçük.

Yapımevi: Kemal Film (33).

Filmin konusu: Bektaşî tarikatı şeyhi Afif Baba'nın yetiştirmelerinden olan Nuri, "baba"nın ölümünden sonra "şeyh" olmuştur. Çok güzel sesi ve etkili bakışları vardır. Nigar, halasına özenerek Nur Baba'nın toplantılarından birine gider. Gördüklerinden iğrenir. Ancak Şeyh'in de güzel sesini unutamaz. Şeyh de gönlünü bu genç kadına kaptırmıştır. Nigar'ın kocası, yurt dışında bulunmakta, Nigar iki çocuğuyla birlikte İstanbul'da yaşamaktadır. Kocasının yakınlarından Macit kadına

(32) ÖZÖN, Nijat; 1962; s. 51, 53.

(33) ÖZGÜÇ, Agah; 1973;s.15

saygılı bir sevgi beslemektedir.

Nigar, sonunda Nur Baba'nın sevgisine karşılık verir. Bir törenle o da "nasip" alır ve bektaşî olur. Nigar, çocuklarını annesine bırakıp, tekkeye yerleşir. Tekke hayatı kadını iyice yıpratır. Gün geçtikçe kötüler. Kendini bu hayattan bir türlü kurtaramaz. Tek dostu kendisine esrar taşıyan ahçıdır. Nur Baba yeni sevgilisi Süheyla ile evlenir. Nigar, iyice hastalanmıştır.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun akşam gazetesinde yayınlanmakta iken bazı çevrelerde tedirginlik uyandırdığı için yayımlanmasından vazgeçilip, sonradan kitap halinde piyasaya sürdüğü romanın uyandırdığı yankıdan da yararlanmak üzere çevrilmiş bir filmidir. (34).

Filmin çevrildiğini duyan bektaşîlerden bir topluluk, daha ilk günden "Kemal Film" stüdyosunu basarlar. Dekorlar yırtılır, oyuncular iyice hırpalanır. Oyunculardan Papazyan, korkusundan üzerindeki bektaşî giyimi ve makyajıyla sokağa fırlar ve filme devam etmeyi reddeder. Film tamamlandığı zaman, Bektaşîlerin yeni bir hareketinden çekinen işgal kuvvetleri yeni bir gösteriye izin vermez. Film, ancak, İstanbul'un kurtuluşundan sonra "Boğaziçi Esrarı" adıyla piyasaya çıkar. (35).

(34) ONARAN, Âlim Şerif; Muhsin Ertuğrul'un Sineması;

Birinci Baskı 1981; Kültür Bakanlığı Yayınları;
s. 160-164.

(35) ÖZÖN, Nijat; 1962; s.76.

Melodram ve tutuculuk bakımından aksıyordu.Nur Baba'yı canlandıran oyuncu öyküde anlatılan etkili bakışlara yeterince sahip olamadığından yeterince etkiyi verememiştir. Muhsin Ertuğrul bu filminde romana oldukça bağlı kalmıştır, ancak film bütün olarak sıradan filmlerin ötesine geçememiştir.(36)

2-Tiyatrocular Dönemi

1921 ilk Anayasasının ve 1922 Büyük Taarruz'un ardından 1923'te Cumhuriyet ilan edilir.1924 Anayasası ise kurulan yeni düzenin yerine oturması amaçlanıyordu.(37)

Bu dönemde Cumhuriyet Devrimine ilişkin kararlar devam eder.1924 yılında hilafet ve "şeriat mahkemeleri" kaldırılır.Türk sinemasının Nijat Özön' ün tanımıyla "Tiyatrocular Dönemine" rastlayan bölümü siyasal, hukuksal ve kültürel alanda önemli devrimleri içerir.

3 mart 1924'te halifeliğin kaldırılmasının yanısıra bütün eğitim kurumları tek bir çatı altında toplanır. Artık dinsel eğitim yapan okullar yerine laik ilkilere göre eğitim yapan bir sistem kurulmuştur.(38)

"Türkiye Cumhuriyetinin dini İslamdır" sözü Anayasadan çıkartılır.Milletvekilleri artık kişinin onuru üzerine yemin ederler.

(36) ONARAN, Alim Şerif; 1981; s. 164

(37) TANILLI, Server; Uygarlık Tarihi ; Nisan 1981; s.299

(39) KONGAR, Emre; İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı; Bilgi Yayınevi; Mayıs 1971; s. 141

1925 yılında tekkeler ,türbeler ve tarikatlar kapatılır. Çıkan Şeyh Sait isyanı bastırılır, Şeyh Sait asılır.

Laiklik ilkesi O dönemde uygulanan bütün kararlar-
da etkili olmuştur.Osmanlı İmparatorluğunun toplumsal kül-
türel ve siyasal kurumları altı yüz yıllık İslam dininin
egmenliği altında varlığını sürdürmüşken laiklik ilkesiy-
le bu uygulamaya son verilmiştir.Bu yüzden "dinsizlik"
suçlamaları devrimci kadrolara yöneltilebilmişti.

Emre Kongar'a göre ."laiklik, kendi başına dine kar-
şı bir ilke değildi.Tam tersine dinsel etkinlikleri siya-
sal, toplumsal, hukuksal yaşamdan ayırarak Türk toplumu-
nun yeniden düzenlenmesi sırasında İslam dininin Kemalist-
ler tarafından yokedilmesini engellemiştir."(39)

Laiklik ilkesinin uygulanmasına ilişkin örnekler
ve bunlara gösterilen tepkiler şunlardır:

1928-Anayasadan dinle ilgili madde çıktı.

1930-Menemen Olayı

1933-Bursa 'da gericilik Olayı

1932-Ezanın Türkçe okunması (40)

"Tiyatrocular Dönemi"nin sonunda Muhsin Ertuğrul
Osmanlı toplumunun diğer kurumları arasında din adamlarını
eleştiren iki film çevirir. Bunlar "Aynaroz Kadısı" ve
"Bir Kavuk Devrildi" dir.(41)

(39) KONGAR, Emre;1979;s.150

(40) ÖZÖN, Nijat;Şubat 1968;s.62-68

(41)ATILLA DÖRSAY,TURHAN GÜRKAN;"Sinema ansiklopedisi"

Gösteri;8 Temmuz 1981;114-115

"Aynoroz Kadısı" hakkındaki bilgiler şunlardır:

Yapım yılı: 1938

Yönetmen: Muhsin Ertuğrul

Senaryo: Muhsin Ertuğrul

Görüntü Yönetmeni: Cezmi Ar

Oynayanlar: Hazım Körmükçü, Şevkiye May, Behzat Butak, Vasfi Rıza Zobu, İ. Galip Arcan, Necla Sertel, Halide Pişkin, Perihan Yanal.

Yapımevi: İpek Film (42).

Film hakkındaki bilgiler şunlardır:

Konu: Aynaroz Kadısı, Şeyh-ül İslam Kehkeşanizade Lemi Molla'nın bacanağı Divrik'i Yakup, medreseyi bitirdikten sonra iyi yerlerde bulunmuşsa da rüşvet ve kadına düşkünlüğünden dolayı kadılığa getirilmiş bir kişidir. Yakup, becerikli bir adliye görevlisidir. Yakup, Afrodit isimli bir rum dilberinin 15 bin Duka altını bulduğunu öğrenince, bunu kiliseye adandığı bahanesiyle Aynaroz'a mal etmek isteyen papazların elinden kurtarmak için kızı eve kapatmıştır. Papazlar kızı kaçırmış. Yakup Aynaroz'a iz sürerek hem 15 bin düka altınını alır, hem de kızı, sevdiği rum gencine verir. Papazların açtığı davayı da Yakup, rüşvet vererek kazanır.

Film, oyun olarak daha önce Şehir Tiyatrocuları'nın yıllarca aynı oyunu oynamalarının alışkanlığı içinde ve oyun metnindeki bölümlerin sekanslara dönüştürülmesiyle, tamamen tiyatro anlayışı çerçevesinde gerçekleş-

(42) ÖZGÜÇ, Agah; Şubat 1973; s. 18.

tirilmiştir. Dekor ve giysiler de tiyatrodaki uygulamasın bir örneğidir. Dış sahneler ve oyuncuların çeşitli plandaki kareleri filmi tiyatro oyunu olmaktan pek de kurtaramamıştır.

Gerek Aynoroz Kadısı'nda gerekse Bir Kavuk Devrildi'de seyirci sayısını arttırmak için bazı gereksiz açık sahnelere yer verilmiştir. (43).

Yeni filmler açısından bu iki filmin önemi, din kurumlarına eleştirel bir gözle bakabilmeleridir.

3- Geçiş Dönemi

1938'de Atatürk ölünce, Cumhurbaşkanı olarak İsmet İnönü seçilir. İnönü, Cumhurbaşkanlığı döneminde toplumsal, siyasal ve hukuksal denetimleri sıkılaştırır. Bu önlemler, İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin yansızlığının korunması amacıyla alınmıştır. Böylece bir siyasal karşıt grup örgütleyebilmek için kullanılabilecek yolların hemen hemen tümü kapatılmıştır. Polise verilen olağanüstü yetkilerin yanısıra grevler yasaklanmış ve basın tam bir denetim altına alınmıştır (44).

Bu gelişmeler, iki seçenek getiriyordu. Birinci seçenek, tek parti düzeninin tam bir baskıya dönüşmesi idi. İkinci seçenek ise düzenin demokratikleşmesi olarak görülüyordu. Cumhuriyet yönetimi Batı tipi bir toplum

(43) ONARAN, Âlim Şerif; 1981; s. 245-251.

(44) KONGAR, Emre; Mayıs 1971;s.178

yaratmayı amaçladığından, düzenin demokratikleştirilmesi yeğ tutuldu (45).

İsmet İnönü de bütün konuşmalarında, ikinci bir parti kurma fikrini savunuyordu. Bu gelişmelerden sonra 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti kuruldu.

14 Mayıs 1950 seçimlerini oyların % 53'ünü ve Meclis'teki sandalyelerin çoğunu alan Demokrat Parti kazandı. Başbakanlığa Adnan Menderes gelmiş oldu. (46).

Bu dönemin dini filmlerine örnek olarak "Vurun Kahpeye" verilebilir.

Yapım yılı: 1949

Eser: Halide Edip Adıvar

Yönetmen: Ö. Lütfi Akad

Senaryo: Lütfi Akad, Selahattin Küçük

Görüntü Yönetmeni: Lazar Yazıcioğlu

Oynayanlar: Sezer Sezen, Temel Karamahmut, Settar Körmükçü, Vedat Örfi, Kemal Tanrıöver.

Yapımevi: Erman Kardeşler (47).

Filmin Konusu: Olay, Kurtuluş Savaşı'nda bir Anadolu kasabasında geçer. Darül Muallimat (Kız Öğretmen Okulu) tan çıktıktan sonra bir Anadolu kasabasına öğretmen olarak atanan Aliye, büyük bir sevgi ve istekle çalışmaya koyulur.

Ancak görevini yerine getirmesine engel olacak olaylar ortaya çıkmakta gecikmez. Her ne kadar Ömer Efendi adlı kasabanın ileri gelenlerinden namuslu ve onurlu

(45) A.g.k. s. 178.

(46) A.g.k. s. 181.

(47) ÖZGÜÇ, Agah; Şubat 1973; s. 27.

bir kimsenin evinde barınmaktadır. Ömer Efendi ve karısı Gülsüm onu kızları gibi severler. Kasaba ileri geleni Uzun Hüseyin ile yobaz bir imam olan Hacı Fettah'ın Aliye'ye tutkulu bir düşmanlıkları vardır. Kasaba, düşman işgal bölgesinin yakınındadır. Öte yandan ulusal güçleri oluşturmaya başlayan çetelerin de uğrak yeridir.

Tosun Bey'in yönettiği çete, bir gün kasabaya uğrayıp yardım ister. Tosun Bey bu yardımı önlemeye çalışan Hacı Fettah'ı tutuklar. İmamın eşinin yalvarmalarına dayanamayan Aliye, Tosun Bey'den Hacı Fettah'ı bağışlamasını ister. Hacı Fettah, serbest bırakılır.

Tosun Bey, Aliye'ye annesinden kalan kolyeyi armağan eder. Bu bir çeşit nişanlanmadır. Tosun Bey, nişanlısını kasabalıya emanet eder ve oradan ayrılır. Hacı Fettah ve Uzun Hüseyin, kasabalıdan yana görünmekle birlikte onların kötülüğü için çalışırlar. Fettah, düşman komutanını kasabanın işgali için kışkırtır.

Şehitler için okutulan bir mevlit gecesinde düşman kasabaya girer. Kimi evleri yakar, içindekileri sürükler götürür. Düşman, güzelliğini duyduğu Aliye'nin evini de iki nöbetçiyle göz altında tutar. Ertesi gün kasabaya dönen Ömer Efendi de tutuklanır. Bu durumu, öğrencisi Durmuş aracılığıyla öğrenen Aliye, evden kaçarak düşman komutanını görür ve yiğitçe kafa tuttuğu komutanı etkileyerek babalığı Ömer Efendi'yi kurtarır. Evini göz altında tutanlar da vazgeçerler. Bu olay Hacı Fettah'ı ve Uzun Hüseyin'i öfkeden kudurtur.

Aliye, Tosun Bey'in direktifleri üzerine düşmanın hareket planlarını elde eder ve cephaneliğin yerini öğrenir. Cephanelik uçurulur. Düşman kasabada barınamaz. Hacı Fettah ve Uzun Hüseyin, halkı Aliye'ye karşı kışkırtırlar. "Vurun Kahpeye" sesleri arasında Aliye linç edilir. Bu olaydan az sonra, kasabaya giren Türk Ordusu, Fettah ve yandaşlarını tutuklarlar bu kişiler "İstiklâl Mahkemesi" kararıyla asılırlar.

Filmle ilgili teknik özellikler oldukça ilginçtir. Lütfi Akad, bu filmde ilk kez yüksek iskeleler üzerine spotlar yerleştirerek mevlüt ve yangın sahneleri çekmiş, itfaiyenin yardımıyla yapay yağmur yağdırılmıştır. Boy ve bel çekimleriyle, genel çekimler yerinde kullanılırken, baş çekimi hemen hemen hiç kullanılmamış, kaydırma ve optik kaydırma çok az kullanılmıştır.

Aliye'nin düşünde, mevlüt okuyan hoca üzerine Hacı Fettah'ın bindirme yoluyla getirilmesi, başarılı denemelerden biridir. Filmin havasında romandan gelen çarpıcı bir yan daha vardır. Türk öğretmenin yanında çıkarı uğruna yurdunu satmaya kadar gidecek Hacı Fettah'ın durumu gibi Harp Okulu öğrencileri, Ankara'da filmi gördükten sonra, Lütfi Akad'ı coşkuyla kutlarken dönemin yazarlarından Cevat Rifat Atilhan, "Sebilürreşat"-ta onu suçlayan bir yazı yazmıştır. (48).

(48) ONARAN, Âlim Şerif; Ders Notları.

Film, tümüyle dinsel bir nitelik taşımasa bile içinde pek çok dini öğeyi barındırmaktadır. Tümüyle olumsuz bir imam, mevlût sahneleri, vatan sevgisiyle islami inançların çatışması, yemin şekilleri.. gibi.

Aynı konu, 1964'de Orhan Aksoy; Cumhuriyet'in 50. yıldönümü nedeniyle Halit Refiğ tarafından iki kez filme alınmıştır.

Halit Refiğ'in çevriminde kimi düzeltmeler yapılmıştır. Son sahnede Aliye'nin avcından çıkan el-En'am ile bir Türk-Müslüman öğretmen tipi yaratmış, Fettah Hoca'nın karşısına da ulusal güçleri tutan Denizli'li bir imam(olumlu) çıkartarak tüm din adamlarının Kurtuluş Savaşı sırasında Hacı Fettah gibi davranmadığını vurgulamak istemiştir.

4- Sinemacılar Çağı

Demokrat Parti'nin iktidara gelir gelmez ilk işi Atatürk döneminde başlatılan Türkçe ezan okunmasını yerleştirmek amacıyla çıkarılan Arapça ezan yasağını kaldırmak oldu. (49).

Ali Gevgilili "Yükseliş ve Düşüş" kitabında bu kararın nedenini şöyle açıklar:

(49) GEVGİLİLİ, Ali; Yükseliş ve Düşüş; Altın Kitaplar

Yayınevi; Temmuz 1981; Birinci Baskı; s. 72.

"Almanya'da Martin Luther döneminden beri dinsel kaynakları ulusal dil ile okumak ya da yaymak reform eylemlerinin en tipik uygulaması olmuştu. Türkçe ezanın, camilere egemen bulunan dinsel ideoloji eliyle bir daha ele alınmamak üzere bir yana gömülmesi, bu anlamda, Türkiye'de islama dönük olarak geliştirilebilecek modernleşme ya da reform çabalarının da uzun süre boyunca sonunu getirmek demektir. Din, kendi geleneksel kültürü içinde bırakılacak ve ancak DP'nin batılılaştırma kapitalist eylem programının bir yedek gücü halinde tutulacaktı" (50).

DP, batılılaştırmanın ekonomik yanını güzelce kullanırken, İslami cepheye tavizler verecektir. (51).

DP, ikinci siyasal eylem olarak genel af çıkarır. DP'nin İslami anlayışın egemen olduğu kesime tanıdığı özgürlükler, bir önceki döneme oranla çok yumuşaktı. (Sonradan bu yumuşaklık din sömürücülüğüne kadar gitti). Kimi çevrelerin özellikle bürokrat ve aydınların gözünde bu tutum laiklik ilkesinin yaralanmasıydı.

Nijat Özön, Türk Sinema Kronolojisi kitabında Menderes dönemine ilişkin sıraladığı olaylardan bazıları şunlardır:

- 1951'de Ankara'da Türkiye Öğretmenler Derneği'nin Ahlak Terbiyesi konusunda aşırı İslami anlayış yanlıları olay çıkarttılar.

- Kırşehir'de Atatürk heykeli parçalandı.

- Menderes gericiliğin olmadığını söyledi.

(50) A.g.k. s. 72

(51) CEM, İsmail; Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi; Cem Yayınları; Temmuz 1979; s. 347.

- Ticani şeyhi Kemal Pilavoğlu tutuklandı (52).

Menderes, 29 Mayıs 1950'de Meclis'e sunduğu hükümet programında tutan ve tutmayan inkılaplar ayrımı yapar.

İslamcı kitlelere bu şekilde başlayan tavizler dizisi DP'nin bütün iktidarı boyunca sürecektir. Arapça tedrisata gidilecek, tarikatlar nispeten serbest bir ortama kavuşacak, dinci çevreler tatmin edilecektir. Dinli-dinsiz ayrımının güçlenmesi partinin işine gelmektedir. İslamcı akımın sözcüsü durumundaki kişiler ve yayın organları (ki bunların DP'yi desteklemesi sadece Tanrı aşkına değil, çoklukla maddi çıkar uğrunadır) iktidarı göklere yükseltmekte yarış halindedir. (53).

Fetih Dergisi "Müslüman Türk milletinin DP'yi iktidardan düşürmeyeceğini; şu halde maneviyat düşmanlarını da -CHP'yi- iktidara getirmeyeceğini" yazmaktadır. İslamcı akımların en katı temsilcisi olan Nurcular bile "dine serbestiyet verdiği" gerekçesiyle DP'yi destekleyecek, Menderes'i yeşil bayraklarla karşılayacaklardır. (54).

Menderes hükümeti benzer uygulamalarını sürdürür. 1956'da okullara din dersi konulur.

DP'nin TBMM'de sahip olduğu çoğunluk, özellikle 1954 seçimlerinden sonra partiye büyük bir güç duygusu kazandırır (55).

Ne yazık ki bu duygu partiyi çoğunluğun baskısı

(52) ÖZÖN, Nijat; Şubat 1968; s. 103-144.

(53) CEM, İsmail; Temmuz 1979; s. 360.

(54) A.g.k. s. 361.

(55) KONGAR, Emre; Mayıs 1971; s. 187.

yönünde bir uygulamaya yöneltmiştir. Seçim yasası karşıt partilerin haklarını kısıtlayacak şekilde değiştirilir. Radyo, siyasal partilere kapatılır. Üniversite özerkliği kaldırılır ve muhalefete baskılar artar. Bu dönem, üniversite gençliğinin sokağa döküleceği, yayın yasaklarının, tutuklamaların alabildiğine arttığı ve dizi dizi insanın tahkikat komisyonu önünde sorguya çekildiği bir dönemdir. 27 Mayıs 1960 saat 03'de Türk Silahlı Kuvvetleri yönetime el koyar. Org. Gürsel Devlet Başkanı olur, Meclis feshedilir.

1960-1973 arasında burjuvazi sanayiye yönelmiş, sermayesini bu alandaki yatırımlara ayırmıştır.

İnönü, bir kez daha başbakan olur. 1964'de ise DP'nin yerine kurulan Adalet Partisi (AP) genel başkanlığına Süleyman Demirel geçer. 1965-1973 arasındaki bu dönemde 1960'dan sonra atılan yeni temeller üzerindeki kapitalist gelişmeler Türk ekonomisine yeni boyutlar kazandırır.

Genel seçimler 10 Ekim 1965'de yapılır ve AP çoğunluğu elde eder. Bu seçimlerin bir diğer özelliği de sosyalist bir partinin-Türkiye İşçi Partisi'nin-seçimlere katılmasıdır. TİP, bu seçimlerde 14 üye çıkarır. Sağ kanat, soldaki bu gelişmeye tepki göstermekte gecikmez. TİP milletvekilleri, AP'lilerce dövülür. 1968 yılı boyunca dikkati çeken İslamcı grupların düzenledikleri "komünizme karşı" toplu namaz eylemleridir. (56).

(56) KONGAR, Emre; Temmuz 1971; s. 205-207.

1968 yılı öğrenci eylemlerinin de başlangıç yılı olmuştur. Bunu takip eden yılda AP, oyların yarısını, ama Meclis'teki sandalyelerin çoğunu alır.

Bütün bunlar rastlantısal örnekler değildir. 1965'-den sonra sözü edilen dinsel ve etnik tepkinin Türkiye'-ye özgü özelliklerini Şerif Mardin "Din ve İdeoloji" adlı kitabında şöyle açıklar:

"Türkiye'de dine genellikle ümmetçi açıdan bakılmıştır. Türkiye'de bir de halk dini niteliğindeki ikinci bir İsamcı kültür kanalı vardır. Halk tabakasındaki kişi, yöntem yolu olarak halk kültürünün ve dinin verdiği imkanları kullanıyorsa bunun pratik bir sebebi vardır. Halk kültürü yolu bütün "hürâfeleri" bir yana menfaatlerine daha kısa bir yoldan cevap vermektedir. Okula gitmenin sağlayacağı imkanların kapalı olduğu yerde kişi, kuran kursu yolunu seçecektir. Seçkinlerin çok uzak olduğu bir ortamda kişi halk seçkini, mesela Nurcu olmayı deneyeciktir" (57).

Dinsel alandaki bu patlamaya bir örnek daha verilebilir.

1946 ve 1968 arasındaki dönemde , Kur'an kursu, imam hatip ve cami yaptırma gibi dernekleri gibi örgütlenişler tüm derneklerin dörtte birinden fazlasına ulaşmıştır.(58)

İslami güç bu denli büyük boyutlara erişmesi sözkonusu olunca politik bir manifesto görünümüne

(57) MARDİN,Şerif;Din ve İdeoloji; Ankara 1969;

Siyasal Bilgiler Fakültesi y.s.121-122

(58)GEVGİLİLİ, Ali;Temmuz 1981; s.311

bürünecek,partileşecektir.

1968'de Türkiye Odalar Birliği'nin genel sekreterliğine getirilen Prof. Dr. Necmettin Erbakan gücünü Nakşibendiler başta olmak üzere bazı sünni kesimlerden almaktadır. Bu bir çeşit İslamcı sosyal muhalefet patlamasıdır. Erbakan'ın başkanlığını yaptığı Milli Selamet Partisi (MSP) yukarıda sözü edilen islamcı gücün partileşmesi gerçeğini göz önüne sermektedir.

1968 yılında işsizlik tehlikesi, öğrenci olayları siyasal bir nitelik kazanır. Bu gelişmeler karşısında AP hükümeti kamuoyunun temel hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmasını haklı göstermeye çalışıyordu. Hükümet Menderes örneğinden korktuğu için şiddet eylemleri konusunda yeterince önlem alamamıştır. Küçük şiddet grupları, kendi arkadaşları arasından seçtikleri liderlerin yönetiminde adam kaçırmakta, soygundan adam öldürmeye kadar bütün eylemlere girişirler. Sonuç olarak silahlı kuvvetler, bir kez daha siyasal yaşama el koyar (59).

12 Mart 1971 Muhturası ile AP hükümeti,görevi bırakır.

Genel seçimler 1973'de yapılır. Bu seçimlerde dinci grupları temsil eden MSP, üçüncü büyük parti olarak çıkar. MSP bir süre önce dini siyasete alet

(59) KONGAR, Emre; Mayıs 1979; s. 208-222.

ettiği gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan Milli Nizam Partisi'nin uzantısıydı. Açıkça dinsel ilkelere göre biçimlenecek bir toplumsal ve ekonomik düzeni savunuyordu. MSP, önce CHP ile sonra da Milliyetçi Cephe (MC) koalisyonu ile birleşerek iktidara uzun süre ortak olmayı başarmıştır.

İslamcı güçlerin politik örgütlenmeleri, 12 Eylül 1980 günü Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yeni bir müdahalesiyle sindirilmiş oldu. Bu müdahaleyle legal yapılarını kaybeden dinci örgütler, illegal yünden faaliyetlerini bu dönemde de sürdürdüler.

Yukarıda açıklanan islami güçlerin gelişme çizgisiyle dini filmlerin çevrilme sayısı arasında göze çarpan bir benzerlik vardır. 1950 ile 1970 arasında çevrilen dini film sayısı 17 iken 1970 yılı 1973 yılı arasında (bu dönem islami güçlerin politik alanda da etkinliklerini gösterdikleri bir dönemdir) çevrilen film sayısı 16 dır.

Bu döneme ilişkin çevrilen dini filmlerden birkaçı hakkında şunlar özetlenebilir:

KABE YOLLARI

Yönetmen:Yücel Çakmaklı

Bu film Hac rehberi görünümünde bir filmidir. Türkiye'den Hacca gitmeye karar veren bir kişinin bütün bürokratik işlemleri, hazırlıkları,yapacakları hareketleri,Hac görevini yerine getirip yurda dönüşünü bölüm bölüm anlatır.Siyah beyaz bir çalışmadır. Film bütün Türkiye'de büyük ilgi görmüştür.Aynı zamanda 16 mm. lik kopyası Diyanet İşleri Başkanlığınca zaman za-

man hacı adaylarına eğitim amacıyla gösterilen bir film olarak kullanıldı.

Yücel Çakmaklı bu filmin dünya görüşünü yansıtan ilk filmi olduğunu söylemektedir. Film bir siyah beyaz birde renkli olmak üzere iki kez çekilmiştir.

1950 ve 1980 arasında çevrilen filmlerden dini filmler olarak niteleyebileceğimiz filmlerden birkaçı hakkında şunlar söylenebilir:

Birleşen Yollar

Yönetmen:Yücel Çakmaklı

Senaryo:Yücel Çakmaklı

Görüntü Yönetmeni:Ali Uğur

Oynayanlar:Türkan Şoray,İzzet Günay,Salih Güney

Yapım yılı:1970

Yapım evi: Elif Film

Eser :Şule Yüksel Kars .(60)

Filmin konusunu oluşturan eser Şule Yüksel Kars'ın "Huzur Sokağı" isimli eseridir.Bu filmde Yücel Çak-
lının diğer filmlerin de verdiği mesajların tümünü
bilmek mümkündür."Mili Sinema " anlayışının mesajları
"Batının Değerlerine karşı milli değerlere dönme"
filmin ideolojik savı olarak özetlenebilir.

(60) ÖZGÜÇ Agah;Türk Filmleri Sözlüğü;Yenegün Basımevi,
Şubat 1973,s.254

Bu film "Milli Sinema" akımının ilk örneği olarak nitelenebilir. Filmin konusunu, dinine bağlı bir üniversiteli erkek ile Batının değerlerine sıkı sıkıya bağlı bir kadın arasındaki ilişki oluşturur. Önceleri sevgi şeklinde başlayan ilişki kadının gerçekleri görememesi yüzünden yürüyemez. Feyza, istediği erkekle evlenir ama bir türlü mutlu olamaz. Din kokuşmuş bir ortamda sarılabilecek tek yoldur. Feyza gerçekleri görmekte geç kalmıştır. Bir araya gelemiyen iki insanın çocukları aynı değerleri paylaşan insanlar olarak hayatlarını birleştirirler. (61)

Film Batı'nın çalıntı öğelerine karşı İslam değerlerini önermesi bakımından ilginçtir. Böylece şimdiye kadar çevrilen dini filmlerin aksine ilk kez ideolojik boyut bu denli ortaya çıkmaktadır.

Filmin anlatımı oldukça akıcıdır.

Memleketim

Yönetmen: Yücel Çakmaklı

Senaryo: Atilla Gökbörü

Görüntü Yönetmeni: Çetin Tunca

Oynayanlar: Tarık Akan, Filiz Akın, Kenan Pars,

Cemil Şahbaz, Birtane Güngör, Aydan

Adan.

(61) GÖKMEN Salih; Bu Günkü Türk Sineması; 1973; İstanbul

Yapım yılı:1974

Yapım evi:Elif Film(62)

Bu Film"Dinifilmler " listesine "Milli sinema" görüşünün dolayısıyla dinsel öğelerinin yoğunluğu nedeniyle alınmıştır.Filmin konusu şöyledir:

Leyla, Avusturya'da müzik öğrenimi yapmaktadır. Mehmet ise uyuşturucu madde alışkanlıkları üzerine bir tez hazırlamaktadır.Kadın ve erkek kahramanlar tamamen birbirlerine zıt kutuplar olarak çizilmişlerdir.Leyla kozmopolit gençliği temsil ederken Mehmet olması gereken gençliği simgeler.Leyla ve Mehmet'in arasında bir sevgi bağı oluşur. Bir araya geldiklerinde Doğu-Batı tartışmalarını sürdürürler.Mehmet tezi bitince Türkiye 'ye döner, ancak Leyla'yı kendisi ile gelme konusunda ikna edemez.

Leyla'nın beraber kaldığı arkadaşı bir gün intihar eder. Leyla bu olay nedeniyle Helga'nın ağabeyi Helmut ile tanışır.Evlenmeye karar verirler. Evlilik töreni sırasında-kilisede yapılan bir törendir bu-Leyla gerçekleri gören leyla vazgeçer. Yurda döner.Ezan sesleri, camiler,başları örtülü Müslüman giysileri içinde insanlar çarpıcı biçimde öznel kamera ile verilerek "gerçeği buluş"u anlatırlar .Leyla Mehmet'i arar. Mehmet evlenmiştir. Leyla ailesinin yanına dönmez çünkü onların yaşantılarını artık beğenmemektedir.İşçi çocuklarına

(62)ÖZGÜÇ Agah;Türk Filmleri Sözlüğü;(1973-1977)

Haziran 1978;s.69

öğretmenlik yapmak üzere Almanyaya gider.

1979 yılında çevrilen iki filmi daha "Dini film"ler listesine alabiliriz ."Nemrud" "Hz. İbrahim" adlı filmin bir başka çevrimidir . Yine aynı konuya benziyen bir konuyu işleyen "Adak" ise gerçek bir olaydan kaynaklanmıştır."Adak" tarihsel bir öykünün günümüz toplumunda hala geçerliliğini göstermesi bakımından ilgiçtir.

Adak

Yönetmen:Atıf Yılmaz

Senaryo:Başar Sabuncu

Görüntü Yönetmeni:İzzet Akay

Müzik:Yalçın Tura

Oynayanlar:Tarık Akan,Necle Nazır,Yaman Koray

Erol Keskin,Deniz Türkali.

Yapımevi:Yeşilçam filmcilik

Yapım yılı:1979.(63)

Filmin konusu:Müslüm kaçırdığı Gülbahar'la evlenip bir kasabaya yerleşir.Yoksul bir yaşam süren bu ailenin ber de çocukları olur.Müslüm biraz daha para kazanabilmek için Çukurova'ya gider. İşçilerden birinin altını çalınır. Müslüm hırsız olarak tutuklanır.Müslüm bu iftiradan kurtulursa çocuğunu Tanrı'ya kurban edeceğine söz verir.Gerçek suçlu bulunur.Gülbahar hamiledir.

(63) ÖZGÜÇ Agah ;Türk Filmleri Sözlüğü;1978- 1979;s.157

Çocuk doğduktan sonra Müslüm adağını htırlar.Köyde kuraklık çıkar, oğulları hastalanır,yoksullukları artar. Müslüm tüm bunların adağını yerine getirmediği için olduğuna inanır. Hz. İbrahim'in kıssasından esinlenerek ikibuçuk aylık oğlunu Tanrı'ya kurban eder.

Film gelenekleri ,imam nikahını, yağmur duasını zengin bir görsellikle verebilmiştir.(64)

İslam Dini'nin kuşkusuz Türkiye'de geçerliliğini koruyan pek çok özelliği vardır. Yukarıda anlatılan öykünün 1962-1964 yılları arasında Erzincan'ın Kargın İlçesi'nin Peritli Köyü'nde geçtiğini vurgulamak, ilginç olacaktır.

(64)Eleştiriler içinbakınız:Nezih Çoş; Aydınlık ;8 Aralık 1979.

Atilla Dorsay;Cumhuriyet ;7 Aralık 1979

V.BÖLÜM:DÖRT DİNİ FİLMİN ÖYKÜ HATTI,DİALOG VE
SİNEMATİK ANLATIM(Noktalama işaretleri,ışık ve
kamera hareketleri) DÖKÜMLERİ%.

Bu bölümde "Oğlum Osman", "Hz Yusuf","Hz. İb-
rahim" ve "Hz. Ömer" Filmleri ele alınacaktır. Filmler
izlenirken öykü hatları çıkarılmıştır.Noktalama işa-
lelerinden ışık düzeninden, ve kamera hareketlerinden
önemli bulunanlar aşağıda verilmiştir. Kahramanla-
rın bizce önemli diyalogları da bu dökümde yer almıştır.

OĞLUM OSMAN

Yönetmen: Yücel Çakmaklı

Eser: Raif Cilasun

Senaryo: Bülent Oran

Film hikayesi: Salih Gökmen, Bekir Oğuzbaşaran

Oyuncular: Aytaç Arman, Fatma Belgen, Nuri Altınok,

Şükriye Atav

Renkli, Elif Film.

"Oğlum Osman", Türk sinemasının "dinci" diye isimlendirilen kanadının önde gelen yönetmeni Yücel Çakmaklı'nın Anadolu'da büyük ilgi gördüğü belirtilen son filmi.. Film öncelikle söyleyelim, sinema olarak hiç bir önem taşıyor, hiç bir sanatsal kaygıya dayanmıyor. Zaten filmin içinde 5 ayrı film seyretmek de kabil: meraklılar, "Peygamberler Tarihi"nden, "On Emir"den, "Ben Hur"dan alınmış uzun bölümlerin yanı sıra, yine bir zamanlar Türkiye'de gösterilmiş olan "Bilali Habeşi" adlı Arap filminin neredeyse üçte birini ve Kâbe ziyaretini gösteren bir belge-filmin tümünü kolaylıkla ayırdedebilirler. Ancak bir tür "kurgu çalışması" niteliğinde de olsa, Çakmaklı'nın filmi belli bir akımın en belirgin örneğini meydana getirmesi, bir tür sinemanın anlamlı örneği olması açısından üzerinde önemle durulması gereken bir film.

"Oğlum Osman", ana-babası tarafından Türk ve İslam terbiyesine göre, gelenek-göreneklere bağlı olarak yetiştirilmiş bulunan Osman'ın, 5 yıllık bir Avrupa (Almanya) tahsili sonucu yurda dönüşünde eski çevresiyle girdiği yabancılaşmayı anlatıyor. Namazında niyazında, dininde duasında aile çevresine uyamıyor Osman, babasıyla çatışıyor, yeniden Almanya'ya dönüyor. Bir akşam, birlikte yaşadığı Alman kızının ailesiyle TV seyrederken karşısına çıkan "dinler tarihi" üzerine bir film, batının da dinle ilişkisinin sürdüğünü farketmesi olayı, yurt ve aile özlemiyle bir araya gelince geri dönüyor. Babasından ilk etkileri aldığı yerleri, dinimizden, geçmişimizden, tarihimizden izler, değerler taşıyan her köşeyi yeniden ziyaret ediyor. Hacca gidiyor, Allah'tan af ve mağfiret dileniyor, "kendini bulmuş" olarak yeniden aile yuvasına, kendisini seven kıza dönüyor...

"Oğlum Osman", aslında çağımızın başdöndürücü makinelleşmesinin modern teknoloji toplumlarında yarattığı çöküşten, metafizik değerlere, dine, ahlaka sığınarak kurtulmaya çalışan bir düşüncenin sinemaya yansıması... Batı toplumlarının teknik, bilimsel yönlerinin alınıp, manevi değerler alanında kendi değerlerimizin, kendi özgeçmişimizin korunması düşüncesi... Filmde, bu "ilericilik Alla'ı tanımamak değildir... kutsal inançlarımızla medeniyetin icaplarının bağdaştırılmasıdır" diye tanımlanıyor. Siyasal planda son seçimlerde ağırlığını ortaya

koyan ve koalisyona ortak olan partilerden birinin temsil ettiği düşünce bu... "Oglum Osman bu açıdan, dini, islami düşünceyi, birçok yerli filmde görülebildiği üzere seyirciyi sömürme yönünde değil, filmin ana konusu, tezi olarak ele alıyor. Bu, en azından çıkış noktası olarak filmi dürüst, saygıdeğer yapmaya yetiyor. Senaryo, islami görüşün son yıllarda ortaya çıkan tüm ilkelerini ,sloganlarını toplu biçimde vermesi açısından ilginç...Doğru veya yanlış, katıldığımız veya katılmadığımız, bir düşünme biçiminin, bir felsefenin sözcülüğünü yapan, bu amaçla çevrilmiş filmlere peşin bir saygı duyduğumuzu belirtelim. Düşünce, Türk sinemasından bylesine uzak kalmış ki çünkü... Üstelik, din konusunda yıllar yılı Hollywood'un Hristiyanlık veya Musevilik propagandası yapan bir sürü filmine "üstün-yapım" deyip kapılarımızı açmışız. Aynı biçimde İslami düşünce de yansımali sinemaya, doğal bu... Aslımıza, temelimize, bizden olana bağlılık, zaman zaman batılıdan çok dogulu olduğumuzu, düşünce olarak batıya dönük olsak bile duygusallığımızın doğu insanına özgü olduğunu farketmek... "Melali anlayan nesle aşina değiliz" diyebilmek... Bunlar, paylaşabileceğimiz, paylaştığımız duygular...

Ama.. İki sözümüz var burada söylenecek... Biri: Yücel Çakmaklı'nın sinemada temsil ettiği düşünce, çağımız insanına sunulacak tek çözüm yolu değildir. Din, ruhun çöküşüne, yokolmasına çare getirebilir, onu selamete ulaştırabilir. Ama aklın gereksinimleri farklıdır, başkadır. İnsanoglunun sonsuza dek uzanan, sınır bilmeyen akli, düşünme yeteneği, dinin getirdiklerinden, öğrettiklerinden, inanılmasını istediklerinden daha utelere gitmeyi arzularsa ,o zaman başka alternatifler de aranmalıdır ve dinsel düşünce bu çözümlere, onların kendisine duyduğu saygıyı duymalıdır. Eski ustaların deyişiyle "mutlak hakikat" artık hiç bir düşüncenin ve inanın tekelinde değildir, olmamalıdır olamaz. İkincisi: bizde islam değerlerine geri dönmek, çağdaş yaşamın sorunlarına bu değerlerle çözüm getirmek isteyenler, genellikle kapıldıkları "sathi"likten ve bagnazlıktan vazgeçmeli, islamcı düşünceyi geliştirmeli, çağdaş felsefelerle sentez yollarını araştırmalı, dinci düşünceyi yalnızca bir "iman sorunu" olmaktan çıkarıp tam bir felsefe biçimi haline getirmeyi denemelidirler. Dinler tarihi, İslamlık dahil tüm dinlerin manası ve önemi, dinin günümüzdeki yeri ve modern yaşama intibak etme biçimleri üzerinde en önemli derinlemesine araştırmalar hep batılı düşünürlerden gelmiştir. 20. yüzyılın 74. yılında dini toplumun

temel direği yapmak, diğer inançların ve yöntemlerin yerine getirmek isteyenler, "Oğlum Osman" gibi basit, kaba çizgili bir filmde daha inandırıcı eserler ortaya koyarken, dinci düşünceyi de çağdaş dünyaya uyarlamak, ona, toplumların yeni isterlerine göre yeni boyutlar katmak, onu, eksiksiz bir düşünce sistemi haline getirmek için çaba harcamak zorundadırlar. Bunu gerek milyonlarca mümin kitlesinin, gerekse dinin, diğer birçok toplumda olduğu gibi Türk toplum yapısının da önemli bir parçası olduğunu bilen aydınların, onlardan beklemek hakkıdır.(65).

"Oğlum Osman " filminin dini öğelerinin daha iyi görülebilmesi için aşağıya bir döküm çıkarılmıştır. Ayrıca diyaloglardan çarpıcı bulunanlar yazılmıştır. Bu bölümde ele alınan dört filmin görsel anlatım için kullandığı sinematik anlatım kınusunda zengin verilere rastlanmamıştır.

(65) DORSAY, Attilâ; Sinema ve Çağımız-1; Hil Yayın;

nisan 1984; s.239-241.

İOKTALAMA İSARETLERİ

ÖYKÜ HATTI

OĞLUM OSMAN

İesme

Kur'an-ı Kerim Diyor ki:

Rabbine kulluk, ana ve babaya iyilik edeceksin, onlar seni yetiştirdiler, sen de onlara sahip çıkacaksın, Allah Çıkması İslam bûbbülleri böylelerinin yardımcısı, tövbekarın sahibidir.

SES - DİYALOGLAR

(Fonda.) İlahi.

Sol cennetin ırmakları

Akar Allah deyu deyu.

Öter Allah deyu deyu.

Aydan arıdır gözleri

Şekerden tatlı sözleri,

Cennette huri kızları

Gezer Allah deyu deyu.

Yunus Emrem var yarına.

Koma bu günü yarına

Yarın Hakkın divanına

Varam Allah deyu deyu.

İesme.

NOKTALAMA İSARETLERİ

rine.

ÖYKÜ HATTI

SES-DİYALOGLAR

Fonda.

Mevlana'ya yalvardım durdum
Yarabbim evladım olsun di-
yordum.

Onun özlemiyle hayaller
kurdum.

Osmanım Osmanım,oğlum Osmā
nım.

Osmanım devam eder.

Postacı.

Almanya'dan telgraf gelir,Osman Almanya'dan dönmekte-
dir.

Kadınlar başörtülü ve tepeден tırnağa uzun giysilidir.

Osman makina mühendisi olmuştur.Anesi ve komşu kadın
Osman'ın odasını hazırlarlar.Kur'an'ını,tesbihini,namaz
lığını koyarlar.

Fatma,defterindeki fotoğraflara bakar,Osman geleceği
için memnundur.

Olmuşum müptela,

NOKTALAMA İSARETLERİ

Flulaşır.

Fatma çocukluğuna döner.

ÖYKÜ HATTI

Fonda devam eder.

SES - DİYALOGLAR

Anlatıcı ses (bayan): Fatma'nın çocukluk günlerini anlatır.

Kesme.

Aşağı çevirme.

Osman otomobilden iner,eve gelir.

Fatma O'nu görür.

Osman ve ailesi sevinç içinde kucaklaşırlar.Osman babası ile konuşur.Babası çalışmanın kutsallığından söz eder.

"Dinimizde en büyük ibade çalışmaktır."

Babası,Avrupa'nın ilmini almak gerektiğini ama kendi örf ve adetlerimizi unutmamamız gerektiğini söyler.

Sonra yemeğe otururlar.Yemeğe besmele ile başlayan an-ne,baba,oğullarına bakar ama Osman hiçbir şey söylemeden

NOKTALAMA İŞARETLERİ

ÖYKÜ HATTI

SES - DİYALOGLAR

Osman odasına girer. Annesi ona kılıcıyı tarif eder, secadesini, tesbihini, Kur'an'ını gösterir. Osman annesi çıktıktan sonra kendi kitaplarından birini alır, okur.

Osman ile Fatma birbirlerini severek ayrılmışlardır. Osman ve ailesi Fatma'nın evine giderler. Fatma'nın babası ve Osman medeniyet üzerine konuşurlar.

Osman: Medeniyetin ne olduğunu anlamak için Avrupa'ya görmek gerek.
Osman'ın Babası: Oğlum medeniyet yalnızca teknikte ilerlemek demek midir?

Kadınlar ve erkekler ayrı ayrı odalarda otururlar. Fatma erkeklere kahve ikram eder. Osman Fatma'ya hiç bakmaz.

Fatma ağılıyarak odasına girer. Annesine Osman'ın yüzüne bile bakmadığını söyler.

Eve döndüklerinde Osman annesine Fatma ile evlenmeyeceğini, evleneceği kızı daha özğür bir ortamda tanımak istediğini söyler.

NOKTALAMA İŞARETLERİ

ÖYKÜ HATTI

SES -DİYALOG

Osman bütün umutları boşa çıkartırcasına kendisini eğlenceye kaptırır.Fabrikayla ilgili hiç bir şeyi umursamaz.

Bütün noktalama işaretleri kesmedir.

Osman:Bu düşüncelerin

bana komik geliyor

Fatma. Avrupa'ya Gide-

dince bizde olmayan-

ların farkına vardım.

Medeniyet,insanların

sonsuz özgürlüğü...

Fatma:Bu senin fikrin.

Bence bizim medeniyet-

timiz batıdakinden daha

insani bir öz taşıyor.

NOKTALAMA İSARETLERİ

ÖYKÜ HATTI

SES - DİYALOGLAR

Annesi, Osman'daki değişiklikleri anlayamaz. Babası ile Osman fabrikaya giderler.

Hafif müzik(fonda).

Osman babasının fabrikasının başına geçer. Fabrikayla hiç ilgilenmez. Sekreteriyle gezer, gece klüplerine gider, eve sürekli sarhoş gelir. Yatağında sızar. Annesi ve Babası artık oğullarını tanıyamaz olmuşlardır.

Osman Müslümanlıkla hiç ilgisi olmayan şeyler yapar. Babasının istediği aslında bir sentezdir. Avrupa'nın teknik bilgisi alınacak ama kültürel değerler korunacaktır. Oysa Osman Avrupa gitmekle başta anne, baba saygısı olmak üzere pek çok özelliğini yitirmiştir.

(OSMAN'IN BAŞIBOŞ YAŞAMI ABARTILI RENKLER, LOŞ IŞIKLAR VE POP MÜZİK İLE ANLATILMIŞTIR)

NOKTALAMA İŞARETLERİ

ÖYKÜ HATTI

Osman çevresine kendisini "Kaya" diye tanıtmıştır. Babası bunu duyduğunda çok kızar. Oğlu ile tartışırlar.

Geride dönüşler görün- Babası Osman'a ismini nasıl koyduklarını anlatır. Küçük tülerin netsizleştiril- Osman abdest alır, namaz kılar. Babası ona vatan ve bay- mesiyi sağlamıştır. rak sevgisini aşılamıştır. Osman bütün bunlara karşı çir- kar.

SES-DİYALOGLAR

Osman:Avrupa gözümlü
açtı Fatma.

Babası:Demek adın Kaya
ha! Kaya. Bir taş par-
çası. Kendini nasıl in-
kar edersin? Ataların-
dan nasıl utanırsın?

Osman:Dünya nerede biz
neredeyiz baba?

Babası:Kutsal şeyleri
küçümsüyorsun. Medeni-
yete esir olmayıp me-

NOKTALAMA İŞARETLERİ

ÖYKÜ HATTI

SES - DİYALOGLAR

Osman, evden ayrılmaya karar verir. Kararını ailesine bildirir.

(Fonda) Osman'ın ilahisi.

Kesme ve yakın çekimlerle
Helga, ailesi ve Osman.

Osman Almanya'ya döner. Burada bir Alman aile ile "dinler tarihi" üzerine bir film seyrederek, Bu filmde evrenin oluşumu, ilk insan, insanın yoldan çıkışı, Tanrı'nın insanlara cezalandırmak için dünyayı sular altında bırakışı, Muh. Peygamber'in canlılar neslini nasıl devam ettirdiği anlatılır. Hz. İbrahim'in putperestleri yola getirmek için çektiği azaplar, Musa, İsa anlatılır.

Televizyon o günü yayınına bitirirken Alman bayrağı ve milli marşı verilir.

Osman bu Alman aile ile din üzerine konuşurlar. Helga'nın ailesi Batılı bir aile olmasına karşı dininden uzak değildir.

Fatma Osman'ın Almanya'ya dönmesi üzerine mutsuzluğa kapılır. Osman'ın babası oğlunun evi terketmesi üzerine hastalanmıştır.

Osman öğretmenleri karşısında saskına dönmüştür.

NOKTALAMA İŞARETLERİ

ÖYKÜ HATTI

Gece rüyasında kayaların arasında koşarken üzerine taşlar yuvarlanır. Osman, büyük bir kayanın altında kalır. Allahüekber sesleri arasında Hz. Osman ve Osman Gazi gelip sen Türk'sün Müslüman'sın diyerek Osman'ın üzerinden taşı kaldırırlar ve Osman'ın iki elinden tutarlar.

Osman bütün düşüncelerini tartar. Sonunda Türkiye'ye dönme kararı verir. Sınır kapısından girdiği andan itibaren O'nun heyecanını, duygularını tartışını izleriz. Millî değerlerle ilgili her şey dikkatini çeker. Türk bayrağı, camiler, minareler, ezan sesi, yol levhaları gibi. Evine gitmeden önce Yurdunu tanımayaya karar verir.

Osman'ın ailesi oğullarının döneceğinden emindir.

Çünkü o, Müslüman bir ailenin verdiği terbâye ile büyüştür.

SES-DİYALOGLAR

NOKTALAMA İŞARETLERİ

ÖYKÜ HATTI

SES-DİYALOGLAR

Camiye zoom-in

Heykeller çevrinme ile
verilir.

Osman camiye gelir. Cami ışıklar içindedir.

Bursa Yeşil Türbe ve Edirne Selimiye görüntülenir

Mehter müziği
Anlatıcı ses bu eserler
hakkında bilgi verir.

Osman şimdiye kadar gezmediği Tarihi yerleri gezer.

Türk büyüklerinin heykellerini gezer. Bunlar şimdiye

Mehter Marşı(fonda)

kadar kurulmuş Türk devletlerinin en önde gelen isim-

leridir.Bunlar arasında Osman Bey'in de heykeli vardır.

Son heykel Atatürk'ün heykelidir.

Söğüt Kasabasında her yıl yapılan Ertuğrul Gazi tören-
leri yapılmaktadır.Mehter Takımları gösteriler sunar.

Osman bütün bunları büyük bir hayranlık içinde seyreder.

Vapurla boğazdan geçer,surları seyreder.

Topkapı Müzesine gelir.Müzedeki görevli Osman'a Kut-
sal Emanetleri anlatır.

Bunlar arasında Dört Halife'nin kılıçları,Peygamberin

Mührü,Ayak izi, Kur'an vardır.

NOKTALAMA İŞARETLERİ

ÖYKÜ HATTI

SES -DİYALOGLAR

Miize Görevlisi Osman'a Dört Halife'den biri olan Hz. Osman hakkında da ayrıntılı bilgiler verir.

Osman namaz kılanları seyreder. Bütün bunları izlerken düşüncelidir. Bir şeye karar vermek istediğini anlarız.

Adak adayları, dua edenleri izler. Kararını vermiştir. Oturur dua eder. Fatma orada Osman'ı görür, şaşırır ve sevinir. Osman oturur, Hoca'ya dinler.

Osman'dan Hoca'ya çevrimme

Fatma'nın Annesi Osman'ın ailesine müjdeyi verir. Annesi büyük bir sevinç içinde Tanrı'ya dua eder.

Osman Mekke'ye gitmeye karar verir.

(MEKKEYİ TANTAN BELGESEL FİLM BAŞLAR)

NOKTALAMA İŞARETLERİ

ÖYKÜ HATTI

SES-DİYALOG

İstekli kesme kullanılmıştır

Kabe'den çeşitli görüntüler.

Tanıtma filmi anlatıcı
ses tarafından anlatılır
Allahüekber sesleri

Genel çekimler ve çevrilmeler
var.

Hac Görevini yerine getiren Müslümanlar, Hac kıya-
fetleri içinde görevlerini yerine getiriler. Osman
onları izler,bir görevli Osman'a bu ziyaretin
nedenlerini anlatır.

Kabe ile ilgili belgesel Tavaf eden ve Hacı olan
Müslümanların görüntüleriyle sona erer.

Anlatıcı ses:Onlar Hacı
oldular.Allah cümlemize
nasip etsin.

Osman'ın Babası rüyalarında oğlunu görmekte ve sa-
yıklamaktadır.

(BURADAKİ "OSMANIN, OSMANIN"KIDALARIYLA "YUSUFUM

NOKTALAMA İŞARETLERİ

ÖYKÜ HATTI

SES- DİYALOG

YUSUFUN NİDALARI BİRBİRİNE ÇOK BENZEMEKTEDİR.)

Müslümanlığın doğru gelişimine ilişkin bir başka filme geçilir.

Osman'ın Babası uykudan uyanıp karısını uyandırır.

Oğlunun geleceğini müjdelir.

Osman'ın Babası: Ben de
Yakub gibi oğlunun ko-
kusunu duyuyorum.

Osman evine döner,yaptığı hatalardan dolayı özür diler.
Fatma ve Osman evlenirler.

HAZRETİ YUSUF

YÖNETMEN VE SENARYO: NURİ AKINCI

GÖRÜNTÜ YÖNETMENİ : MİKE RAFAELİYAN

OYNAYANLAR: YAŞAR YAĞMUR, BAHAR ERDENİZ, NURİ ALTINOK

YILMAZ GRUDA, ANUŞKA, OSMAN ALYANAK, FERİDUN

ÇÖLGEÇEN

YAPIMEVİ: ANADOLU FİLM

YAPIM YILI: 1973

Öykü hattı olarak zengin ilişkileri içeren bir film. Ticari amaçlarla yapıldığı için dönemin seks yıldızlarına rol verilmiş. Dini film olarak değerlendirilebileceği gibi güçlü aşk öyküsü nedeniyle sıradan bir aşk filmi olarak da değerlendirilebilir. Filmde Yusuf'un peygamberliği üzerine verilen sahneler alabildiğine az onun yerine "rüyâ tabirleri" kadın kıskançlıkları, dansöz sahnelerine yer verilmektedir. Filmde kamera hareketleri azdır. Sabit kamera karşısında oynayan oyuncuların yüzüne önemli diyaloglarda Zoom-in girilerek etki büyütülmüştür.

Görüntüsel Anlatım ve Öykü Hattı

Açılma

Jenerik (İsimler Arap harflerine
benzeyen karakterlerle yazılmış-
tır.

Ses, Diyalog

İlahi (fonda)

Devrana girip, seyran edelim.
Eyvah demeden Allah diyelim.
La ilâhe illallah, hu.

Günler geceler durmaz geçiyor
Tenhaya dolan ömrüm geçiyor
Bülbüllere bak devran ediyor

Devrana girip, seyran edelim
Eyvah demeden Allah diyelim
La ilâhe illallah, hu.

Ky yolcu biraz, gel dinle beni
Kervan geçiyor sen kalma geri
Yusuf denilen dünya güzeli
Fethetti bugün kalbi seferi

Of, of, of.

Tüm noktalama
işaretleri
kesmedir.

Hurma ağaçları arasında kum-
lar arasında sürülerini ge-
tiren Yakup oğulları görülür.

İlahi (fonda)
Aydan öte yüzleri
Şekerden tatlı sözleri
Cennette huri kızları
Gezer Allah deyu deyu.

Yunus Emrem var yarına
Koyma bugünü yarına
Yarın Hak'kın divanına
Varam Allah deyu deyu.

Yakup, oniki oğlu arasında en çok
Yusuf ile kardeşi Bilal'i sevmek-
tedir. Çünkü anneleri ölmüştür ve
sevgiye en çok onlar muhtaçtır.
(DİNİ ÖYKÜLERDE YAKUP'UN YUSUF'A
DÜŞKÜNLÜĞÜNÜN NEDENİ, ONUN,
OĞLUNUN PEYGAMBER OLACAĞINI ÖN-
CEDEN BİLMESİNE BAĞLANIR.)

Yakup'un oğulları üzerinde
çevrinme

Fonda Ney Sesi

Yakup, oğulları ile yemeğe oturduğunda çocuklarına bir soru sorar. Ana nedir? Baba nedir? Zevce nedir? Bu soruya yanıt verebilen tek kişi Yusuf'tur.

Soruya ana şevkattir, baba candır, zevce, yeni doğan canlara şevkattir, diyen Yusuf güzelliği yanında çok da zeki bir çocuktur. Babası Yusuf'u kardeşlerinin yanında kutsar.

Özkardeşi Bünyamin ve Yahya dışında diğer kardeşleri biraraya gelip Yusuf'u ortadan kaldırma planları yaparlar.

(KARDEŞLER ARASINDA TEK İYİ KARAKTER

OLARAK ÇİZİLEN YAHYA'DAN ÇEŞİTLİ

KAYNAKLARDAKİ ÖYKÜLERDE SÖZ EDİLMİ-

MİŞ, KARDEŞLERİN TÜMÜ KÖTÜ KARAKTER

OLARAK ANLATILMIŞLARDIR.)

Yusuf bir gün uykusundan uyanıp gördüğü rüyayı babasına anlatır.

(GECE VE GÜNDÜZ KIYAFETLERİ AYNIDIR.)

Yusuf: (Korku içinde)

Birden gökyüzünü bulutlar kapladı. Onbir yıldız ve bir ay bulutları dağıtan güneşe seci-
de ettiler.

Yakup: Bak Yusuf onbir yıldız kardeşlerin, ay da pederin. Tahtın da, bir güneş gibi parlayan da sensin. Rüyanı sakın kimseye anlatma.

Yakup peygamber rüya yorumlamayı bilir. Aynı yetenek Yusuf 'ta da vardır.

Kardeşler çevrinme ile izlenir.

Yusuf rüyasını anlatırken kardeşleri onu dinler. Yusuf'un rüyası ve babasının yanıtlı üzerine Yusuf'a iyice diş bilerler. Bir gün Yusuf'u Sahra'da oynama bahanesiyle babasının yanından alırlar. Öldürmek için üzerine yürürler. Yahya, onlara karıştı çıkar. Kardeşini korumaya çalışır. Kardeşlerden biri kan dökülmesin diye Yusuf'u kuyuya atmalarını önerir. Yusuf kör bir kuyuya atılır. Babası Yusuf'a bir şeyler olduğunu anlar.

Babası ile Yusuf arasında koşut kurgu var.

(YUSUF'UN BABASININ FİLMDEKİ OYUNU BASHINDAN SONUNA KADAR ABARTILIDIR: SÜREKLİ AĞLAYAN BİR TONDA KONUŞUR.)

Kardeşleri, Yusuf'un gömleğini kuzgun kanına batırarak babalarına gettirirler. Babaları olanları anlar, ancak sabreder. Yusuf, susuz kuyuda Tanrıya "su" diye yalvarır. Birden gökten yağmur boşanır. Bu Yusuf'un Tanrı katında değerli olduğunun da bir göstergesidir.

Şans eseri bir kervan kuyuya gelir. Su almak için kovalarını kuyuya atarlar. Yusuf kuyudan kurtulur. Kervandakiler bu kadar güzel bir çocuğu görünce çok sevinirler. Bu arada kardeşleri, Yusuf'un ölüp ölmediğine bakmak için kuyuya gelirler. Yusuf'u "bizim kölemizdir" diyerek kervancıbaşına yirmi gümüşe satarlar. Kervancıbaşı da onu otuzaltı

Filmin 28-30 dakikaları arasında sık sık aynı ölçekteki çekimlerle babasına ve Yusuf'a kesme yapılır.

Yusuf ve ağabeylerine Zoom in ve Zoom-out yapılır.

Altına Yusuf'u Mısır'ın Hazine Baka-
nına satar. (ÖYKÜLERDE YUSUF'UN
YALNIZCA BİRKAÇ DİRHEME SATILDIĞI
YAZILIDIR?) Açıktırtırma ile sa-
tılırken arttırmaya katılan ünlü
bir rakkase Yusuf'a tutulur.
(İZLENİLEN DİNİ FİLMERİN ÇOĞUN-
DA DANSÖZ SAHNELERİNE YER VE-
RİLMİŞTİR.)

Rakkasenin
yüzüne Zoom-
in
kesme rakka-
senin yüzün-
den Zoom-
out

Babası sürekli ağlamakta ve öğ-
lunu sayıklamaktadır.

Babasının a-
yaklarından
büyümüş,
Yusuf'un a-
yaklarına
kesme

Evin hanımı Züleyha kölesi Yusuf'a
delicesine tutkundur. Yusuf ise
Züleyha'nın tekliflerini geri çe-
virir.

İlahi (Fonda)

Şafaktan seyredererek Yusuf'unu ararsın
Gözlerinden kan, yağ döküp ağlarsın
Öyleyse ey Yusuf'um kime gönül bağlarsın.
Yusuf'um deyu her dem ağlarsın

Yusuf: Senin teklif ettiğin günah
için Allah'a sığınırım. Benim
Tanrım ihaneti asla affetmez. Pötü
far Hz. velinimetimdir. Ona sadık
kalmaya mecburum.

Yusuf'un güzelliği dillere destan olmuştur. (YUSUF'UN GÜZELLİĞİ SÖZKONUSU EDİLDİĞİNDE SIK SIK ÇİRKİN YÜZLÜ BİR CÜCE FİĞÜRANA KESME YAPILIR.)

Yusuf köleliği sırasında bir mağara-ya gidip sık sık Tanrıya dua eder. Mısır halkı putlara tapmaktadır. Oysa Yusuf ve efendisi tek Tanrıya inanırlar. Züleyha'nın tekliflerine ise şöyle yanıt verir:

Bir keresinde de onu, babasının hayali uyarır:

Sevgisine karşılık göremeyen Züleyha onu zindana attırmak ister. Kadınlar Züleyha ile alay ederler.

Bütün kadınlardan Rabbime sığınırım.

Nefsine, ita'etene hakim ol ey Yusuf. Bu ateş sana temas ettiği an sen bir hain, bir şeytan kölesi olacaksın. Yusuf adı rezil olacak, şeytan ise ögünecektir, nefesine hakim ol, hakim ol.

Kadınlar Yusuf'u görünce parmaklarını keser ve Züleyha'ya hak verirler. Züleyha Yusuf'u zindana attırır. Yusuf zindana girdiği andan itibaren her tarafı bir nur sarar. Zincirleri kendiliğinden kopar. Yusuf'u Tanrı'ya yalvarırken görürüz.

Allahüekber sesleri. (Fonda)

Yusuf herkeste büyük bir saygı uyandırır ve zindandakilere Tanrı'nın varlığını, birliğini anlatıp onları imana davet eder.

Yusuf tutuklulardan ikisinin rüyasını yorumlar. Bu yorumlar gerçekleşir. Zindandan kurtulan kişi bir gün kralın yanında Yusuf'tan söz eder. Yusuf kralın rüyasını doğru yorumlayarak - yedi dolgun başak, yedi bereket yılı, yedi zayıf i-nek ve kurumuş başakların kıtlık yılı olacağını söyler. Böylece Mısır'ı kıtlıktan kurtarır.

Züleyha pişmanlık duyar ve iman eder. Yusuf Tanrı'ya dua ederek yaşlanmış Züleyha'ya eski güzelliğini, gençliğini kazandırır. Tanrıya gerçekten inanarak yalvarmak herşeyi çözümleyebilir. Yusuf artık Mısır'ın Hazine Bakanı olmuştur. Züleyha'nın eşi ölürken Yusuf la Züleyha'nın evlenmesini vasiyet eder. Yusuf artık Mısır'da önemli bir kişidir. Kardeşleri yedi kıtlık yılında Yusuf'tan yardım istemeye gelirler. Yusuf onlara yardım eder. Babasının ağlamaktan kör olmuş gözlerini hırkasını babasının gözlerine sürdürerek açtırır. Yakup ve oğulları yola düşerek Yusuf'un önünde secde ederler. Yusuf'un çocukluğunda gördüğü rüya gerçek olmuştur.

HAZRETİ İBRAHİM

YÖNETMEN:ASAF TENGİZ

SENARYO :ASAF TENGİZ

GÖRÜNTÜ YÖNETMENİ:HAYRETTİN IŞIK

OYUNCULAR:OKTAR DURUKAN,SAFİYE FİLİZ,BİRSEN ME-
NEKŞELİ,SENİH ORKAN,ATIF KAPTAN

YAPIMEVİ:TENGİZ FİLM

YAPIM YILI:1964

1 Film tipik dini filmlerden birisidir. Konusunu peygamber öykülerinden almıştır. İnsanların kötü yollara düştükleri sırada onları Tanrı yoluna çekmeye çalışan Peygamberlerden birisi de Hz İbrahim'dir.

Türk sineması adına filmin kazandırdığı hiç bir şey yoktur. Ünlü bir ses sanatçısı Safiye Filiz'in de yer aldığı oyuncu kadrosu özellikle figüran kadrosu çok yetersiz. Kostümler baştan savma, hangi döneme ait olduğu bilinemeyen pek çok giysi, Türk sinemasında özellikle tarihi filmler konusunda kostüm çalışması titiz bir çalışma değildir, baştan savmadır.-birarada kullanılmıştır. Tanrıya inanmayanlar özellikle bunların askeri güçleri Roma Askerleri kılığında gösterilmiştir.

Mekân olarak olarak çadırlar mağaralar kullanılmış, tır.Çöl görüntüleri ve develer bu filmde devvardır.

Filmde Tanrıya karşı gelenler ile Hristiyanlık'a ait kimi öğelerin koşutlanması ilginçtir. Puta tapınanların tapınması sırasında duyulan müzik ve sesler kilise etkisini vermektedir.Yine filmin sonunda yer alan kü

ük kız görünümündeki -kanatları, başındaki çiçekleri,uzun giysisi- ile İsa figürlerindeki melekleri anımsatmaktadır. Oysa İslam dininde melekler cinsiyetsizdir ve şekilleri konusunda bilgi de yoktur.

Dinle ilgili diyaloglarda ve Tanrıya yalvarmalarında tüm oyuncular aşırı abartıyı bir oyun vermişlerdir.

Peygamberleri anlatan filmlerin kaynağı "Peygamber öyküleridir. Bunlara ait bir Örnek aşağıda sunulmuştur.

İBRAHİM

Babilliler tek Allah'a inanmazlar, putlara ve yıldızlara taparlardı. Putları ve yıldızları ruhların sembolü sayarlardı. Onların bu inancı "sabiilik" diye tanımlandı.

Sabiilik; ruhlara ve meleklerle ibadet esastndan başlardı. Giderek yıldızlara, aya, güneşe ve sonunda bunlar namına yapılmış putlara tapmaya varırdı.

Babil'de puthaneler vardı. Burada putlar ve putlara tapılırdı. Hatta devlet yönetiminde "puthane bakanı" bile vardı (66).

Hak ölçüsünde sadece medeni olmak önemli değildi. Önemli olan; hak inanca dayalı bir medeniyetti. Hak inanca sahip olan zaten medeni idi.

Allah; medeni gözüken fakat hak inançtan yoksun oluşlarıyla gerçek medeniyetten gerçekten uzak bulunan Babil halkına peygamber gönderirdi. O peygamber İbrahim'di. Adının anlamı "millet babası"ydı. (67).

En belirgin ünvanı "halilu'llah"dı. "Allah'ın dostu" demekti.

Allah İbrahim'i dost edinmişti (68).

Allah; dostu İbrahim'i Kuran'da şöyle tanımlamıştı:

"Gerçekten o, inanmış kullarımızdandı" (69).

İbrahim ne bir yahudi ne de bir hristiyandı. Fakat Allah'ı bir tanıyan gerçek bir müslümandı (70).

(66) Tecrid Tercemesi, 9/107.

(67) el-Hac 22/78, Hz.İbrahim, A.c.Akıncı, s.10, 1968.

(68) en-Nisa 4/125.

(69) es-Saffat 37/111. (70) Al-i İmran 3/67

O, şüphesiz dosdoğru bir peygamberdi (71).

Doğrusu İbrahim, çok içli, yumuşak huylu ve kendini Allah'a vermiş bir kimse idi (72).

Allah'ın dostu; işinde Allah'a dönük,
İçli, yumuşak huylu, yüreği yanık,
Dosdoğru mü'min, vefakâr, hanif ve sadık,
Görevini tam yapmış (73), Allah tanık!

Bir başka özelliği, misafirperverliği idi. Evi yol üzerindeydi. Gelip geçen herkese yedirirdi, içirirdi. Bu yüzden unvanı; "Ebu'l-edyaf" idi. "Misafirler babası" demekti (74).

Her peygamber Allah'dan vahy alırdı (75). Ancak bazı peygamberlerin aldığı vahy kitaplaşmıştı. İbrahim (a.s.) ın da suhuf'u vardı (76).

Göklerin ve yerin sırları kendisine gösterilmişti, öğretilmişti. Bunun hikmet ve sebebi Kur'ân da şöyle bildirilmişti;

"Biz İbrahim'e kesin ilme erenlerden olması için göklerin ve yerin melekûtunu da öylece gösteriyorduk (77).

Nesline kitab ve peygamberlik verilmişti.

"İbrahim'e, İshak ve Yakub'u bahşettik. Soyundan gelenlere kitab ve peygamberlik verdik. Onu dünyada mükafatlandırdık, doğrusu o, ahirette de iyilerdendi (78).

İbrahim;

Kalbini irfana, dilini burhan'a, bedenini niran'a, çocuğunu kurbana, malını dayf u ihsan'a teslim ve tahsis etmiş bir peygamberdi (79).

Nitelikleri tamdı.

(71) Meryem 19/41

(72) Hûd 11/75

(73) en-Necm 53/37

(74) el-Bakara 2/124

(75) Tecrid Tercemesi, 9/107

(76) en-Nisa 4/163

(77) el'A'la 87/19

(78) el-En'am 6/75

(79) el- Ankebut 29/27

(80) Hak Dini Kur'an Dili, M.H.Yazır, 3/1963, 2.Baskı.

Büyük bir görevi vardı. Milletini Allah'a çağıracaktı. Dünyayı, ahireti, hayatı, ölümü ve yeniden dirilişi anlatacaktı. Önce kendi öznefsine baktı; İbrahim göklerin ve yerin melekûtunu, sırlarını anlamıştı. Ölünün nasıl diriltileceği konusunda, nefsini önüne geçilmez bir merak sarmıştı. İman neş'esinin en üstün mertebesine ermek için (81) merakını rabbına şöyle ilettilti. Rabbı ile kendi arasında bir dizi konuşma geçti. Şöyleydi:

"- Rabbim! Ölülerini nasıl dirilttiğini bana göster!

Allah;

- İnanmıyor musun?

İbrahim;

- Hayır, öyle değil; fakat kalbim iyice kansın!

Allah;

- Öyleyse, dört çeşit kuş al! Onları kendine alıştır, sonra onlardan her dağın üzerine bir parça koy, sonra onları çağır; koşarak sana gelirler.

O halde Allah'ın güçlü ve hakim olduğunu bil!" (82).

Bu; büyük mücadelesinin eşiğinde İbrahim'in öz nefsinin önce tam bir itminana ve yakine kavuşturması demekti.

İtminana kavuşan, Allah'a şeksiz inannen ve peygamberlik göreviyle yükümlü bulunan İbrahim milletine ilk kez şöyle seslendi;

(82) Hak Dini Kur'an Dili, M.H. Yazır, 4/2649, 2. Baskı.

(83) el-Bakara 2/260

"- Allah'a kulluk edin. O'ndan sakının! Bilirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır." (83).

Bu çağrı; peygamberlerin ortak davetiydi. Peygamberlik görevinin temeliydi. İbrahim de ilk çağrıyı yaptı. Ona şu gerçekleri de kattı:

"- Siz Allah'ı bırakıp sadece bir takım putlara tapıyor, aslı olmayan sözler uyduruyorsunuz.

Doğrusu, Allah'tan başka taptıklarınızın size rızık vermeye güçleri yetmez. Artık rızık Allah katında arayın! O'na ibadet edin. O'na şükredin! Siz O'na döneceksiniz." (84).

İbrahim Allah ve ahiret inancını, rızık ve nimete şükrü özetle milletine açıkladıktan sonra; en yakını olan babasına döndü. O'na mes'eleyi etraflıca anlatmaya çalıştı.

"- Sen putları kendine tanrılar mı ediniyorsun? Gerçekten ben seni ve milletini açık bir sapıklık içinde görüyorum.

- Babacığım! İşitmeyen, görmeyen ve sana bir faydası olmayan şeylere niçin tapıyorsun?(85)

- Babacığım! Sana gelmeyen bir ilim bana geldi. Bana uy! Seni doğru yola eristireyim.

- Babacığım! Şeytana tapma! Çünkü şeytan, rahman olan Allah'a baş kaldırmıştır.

- Babacığım! Doğrusu sana rahman katından bir azâbın gelmesinden korkuyorum ki; böylece şeytan'ın dostu olarak kalırsın" (86).

(83) el-Ankebut 29/16

(84) el-ANkebut 29/17

(85) el-Enam 6/74

(86) Meryem 19/42-45

Baba ve oğul!

Baba putperest; oğul, peygamber!...

Oğul; putperest babasını hürmetkâr bir evlat tavrı ve edebi içinde îmana davet ediyor, kendisine uymaya çağırıyordu...

Baba; putçuluğun verdiği azgınlık ve kabalıkla, babalık şevkatini de bir tarafa iterek halîm, selîm ve peygamber olan oğluna şöyle bağıırıyordu:

"- Ey İbrahim! Sen mi benim tanrılarımı beğenmiyorsun?

Bundan vazgeçmezsen mutlaka seni taşlarım!

Ebediyyen benden uzaklaş ve git! (87).

Put yapan, put satan, putlara tapan, puthanede bakan olan Âzer'de, şefkat de putlaşmıştı, taşlaşmıştı.

İbrahim'i dinleyecek kulak, anlayacak iz'an, uyacak irade kalmış mıydı ki?...

İleri sürecek delili, fikri, savunacak tezi, söyleyecek sözü olmayan her insan böyle yapardı. Karşı fikri dinlemeyip elinden gelse kovardı.

İbrahim'in babası Âzer'in hareketi de bu ölçü içinde kaldı.

Ama İbrahim (a.s.) kızmadı, darılmadı, görevini yaptı. Allah'ın rahmetini hatırlattı.(88).

(87) Meryem 19/46

(88) Meryem 19/47

"- Sana selam olsun! Senin için rabbımdan mağfi-
ret dileyeceğim. Çünkü O, bana karşı lütufkârdır."

İbrahim (a.s.) baba ocağını terketmişti. Mücade-
lesinde ikinci dönem böylece sona ermişti. Şimdi asıl
mücadeleye sıra gelmişti.

İbrahim (a.s.) sordu:

"- Nelere tapıyorsunuz?

Onlar:

- Putlara tapıyoruz. Onlara bağlanıp duruyoruz.

İbrahim:

- Çağırduğınız zaman sizi duyarlar mı? Ya da size
bir fayda ve zarar verirler mi?

- Hayır! Ama babalarımızı da bu şekilde yapıyor
bulduk.

- Eski atalarınızın ve sizin nelere taptıklarınızı
görüyor musunuz?

Muhakkak putlar benim düşmanımdır. Dostum, ancak
âlemlerin rabbıdır.

Beni yediren de içiren de O'dur.

Hasta olduğumda bana O şifa verir.

Beni öldürecek, sonra da diriltecek O'dur.

Ahiret gününde, yanılmalarımı bana bağışlamasını
umduğum O'dur." (89).

(89) eş-Şuarâ 26/70 - 82.

İbrahim (a.s.)'ın peygamberlik mücadelesinde apayrı bir özellik vardı. Yüzünde tebessüm; kalbinde merhamet, sözünde bir tatlılık parlardı. Milletini Allah inancının gereklerini doğru değerlendirmeye çağırırdı. Putların ilah olmadıklarını ve olamayacaklarını soru cevap usûlü ile ispatlardı.

Kur'ân-ı Kerîm, İbrahim (a.s.)'ın bu yoldaki çalışmalarına şöyle bir örnek sunmaktaydı;

Gece basınca İbrahim bir yıldız görmüştü:

- Bu benim rabbım ha? dedi.

Yıldız batınca:

- Ben batanları sevmem!... dedi" (90).

Gök cisimlerine tapmak, sabiilik inancından bir bölümdü. İbrahim (a.s.) bu inancın hiçliğini, yıldızı görünce; "bu benim rabbım ha?" şeklindeki hayret ve inkâr karışık cümlesiyle yargılar göründü. Ancak asıl yargıyı, yıldız batınca söylediği; "ben batanları sevmem" sözüyle kesin olarak ortaya koydu.

Bu söz; sevginin, Allah ile kul arasındaki ilişkilerin esası olduğunu göstermekteydi.

Sevgi; kuldan Allah'a kulluk ve samimiyetle yükselen; Allah'tan kula "rahmet" unvanı ile inen ilahi sırdı...

Bu sevgiden mahrum olan gönül, kısır mı gerçekten kısırdı...

(90) el-En'am 6/76

Sevgide sonsuzluk olmalıydı. Sevgi, sonsuz'a bağlanmalıydı...

Sönen, batan, sonu olan; yaratan değil; yaratılmış olandı. Söneni seven, batana tapan, sonluya bağlanan; sapıklığa dalandı. Sapıklıkta kalandı.

"Ben batanları sevmem!" diyen İbrahim (a.s.) millette karşı çıkmıştı. Putlar gibi yıldızların da ilâh olduğu efsânesini temelinden yıkmıştı. Devam etti;

"Ayı doğarken görünce;

- Bu benim rabbim ha? dedi.

Batınca;

- Rabbim beni doğru eğitirmeseydi and olsun ki sapıklardan olurdum, dedi.

Güneşi doğarken görünce;

- Bu benim rabbim ha? Bu hepsinden büyük!... dedi.

Batınca;

- Ey milletim, doğrusu ben Allah'a ortak koştuklarınızdan uzağım.

Doğrusu ben, sadece hak dine boyun eğip yüzümü gökleri ve yeri yaratmış olan Allah'a çevirdim. Ben O'na ortak koşanlardan değilim." (91).

İbrahim (a.s.) yıldızın, ayın, güneşin ilah olmayacağını akıl yoluyla ispatladı. Kendisinin Allah'ı

(91) el-En'am 6/77-79

bir tanıyan müslüman olduğunu açıkladı. Milletin putlarını tanımadı. Onları kınadı.

Milleti İbrahim (a.s.)'a karşı çıktı.

Milleti onunla tartışmaya girişti.

- Beni doğru yola eristirmişken, Allah hakkında benimle mi tartışıyorsunuz?

O'na ortak koştuklarınızdan korkmuyorum. Meğer ki rabbımın bir dileği ola.

Rabbım, ilimce herşeyi kuşatmıştır, hâlâ öğüt kabul etmez misiniz?

Allah'a koştuğunuz ortaklardan nasıl korkarım?

Oysa siz Allah'ın hakkında size bir delil indirmedigi bir şeyi O'na ortak koştuktan korkmuyor musunuz?

İki taraftan hangisine güvenmek daha gerekli ve sağlamdır bir bilseniz?..

İbrahim (a.s.) buraya kadar millete putlara tapmanın manasızlığını ve tutarsızlığını sözle anlatmaya çalıştı. Anlamadılar. Ya da anlamak istemediler.

İbrahim (a.s.) da davasını, doğru söylediğini açıkca, fiilen, bizzat kendisi isbatladı.

Sözden uygulamaya geçişin, mücadelede bir usûl olduğunu ortaya koydu:

Bayram günüydü. Âdete göre halk, o gün puthaneye yemekler getirirler, putlarınönlerine koyarlardı. Eğlen-yerine giderler, eğlenirler. Dönüşte, alır, o yemekleri

puthanenin dışında kendileri yerlerdi.

Eğlence yerine İbrahim (a.s.) ı da götürmek istediler. Gitmedi. Gitmeyişinin amacını bir gerekçe ile gizledi.

"İbrahim yıldızlara bir göz attı ve ben rahatsızım, dedi. Bunun üzerine yanındakiler ondan ayrılıp gittiler." (92).

İbrahim (a.s.) fırsatı buldu, düzeni kurdu. Gizlice onların putlarına varıp dedi:

- Sundukları yemekleri yemiyor musunuz? Ne o konuşmuyor musunuz?

Sonunda üzerlerine yürüyüp kuvvetle vurdu. (93).

Hepsini paramparça edip içlerinden büyüğünü ona başvursunlar diye sağlam bıraktı." (94).

Puthaneye sanki afet düşmüştü. Putların hepsi kırılmış sadece birisi, en irisi kalmıştı.

Bayram sona ermişti.

Acıkmışlardı.

"Çok geçmeden putperestler koşarak geldiler:

- Tanrılarımıza bunu kim yaptı? Doğrusu o zalimlerden birisidir, dediler.

İçlerinden bir kaç; İbrahim denen bir gencin onları diline doladığını duymuştuk.

(92) es-Saffat 37/88-90

(93) es-Saffat 37/91-93

(94) el-Enbiya 21/58

-Öyleyse onu insanların gözleri önüne getirin, belki şahitlik ederler dediler" (95).

İbrahim (a.s.) getirildi. Sinirler gerildi. Sor-guya şöyle girildi.

"- Ey İbrahim, Tanrılarımıza bu hakareti sen mi yaptın?

İbrahim;

- Belki onu, şu büyükleri yapmıştır. Konuşabiliyor sa, onlara sorun!" (96).

Dondu kaldılar. Bir an verecek cevap bulamadılar. Putlar konuşmaz mıydı, gerçekten konuşmazdılar...

Kendi kendilerine;

Doğrusu siz haksızsınız dediler" (97).

Haksız kimdi? Niçin haksızdı?

Putçular, konuşmayan putlara tanrı diye taptıklarından dolayı bir an kendilerini haksız buldular. O kadar..

"Sonra kafalarında olan eski inançlarına dönerek:

- Ey İbrahim, sen gerçekten biliyorsun ki, bu putlar konuşmazlar" (98).

Onların bu itirafı, İbrahim (a.s.)a Tevhid davasını anlatma fırsatı verdi. İbrahim (a.s.) bütün gücüyle batıla yüklendi. Dedi:

"- Ohalde Allah'ı bırakıp da size hiç bir fayda ve zarar veremeyecek olan putlara ne diye taparsınız?

(95) es-Saffat 37/94, el-Enbiya 21/59-61

(96) el-Enbiya 21/62-63

(97) el-Enbiya 21/65

(98) el-Enbiya 21/65

Size de Allah'ı bırakıp taptıklarınıza da yazıklar olsun!..

Hâlâ akıllanmayacak mısınız? (99).

- Yonttuğunuz şeylere mi tapıyorsunuz?

Oysa, sizi de yonttuklarınızı da Allah yaratmıştır" (100).

İbrahim putların hiçliğini, putlara yapmış olduğu işi ve milletteki sapık gidişi sert bir dille bir kere daha açıkladı.

Durum gerçekten gergindi. Ciddiydi. İbrahim belki yalnızdı. Ancak şu anda çok güçlüydü. Aynı zamanda sapıklara göre suçluydu.

Suçluya ceza gerekti. Sapıkların reisleri, O'nun hakkında şu hükmü verdi.

"- Onu öldürün yahut yakın!" (101).

"- Bir şey yapacaksanız, şunu yakın da tanrılarınıza yardım ediniz dediler" (102)

"- Onun için bir bina yapın da alevli ateşe atın" (103)

Yakmakta birleştiler.

Kafir hükmetti:

İbrahim (a.s.) ateşte yakılacaktı.

Ateşi yaktılar.

Ateşin tam şiddetini kazandığı bir sırada, man-cınlıkla İbrahim (a.s.)ı ateşe fırlatıp attılar.

(99) el-Enbiya 21/66-67

(100) es-Saffat 37/ 95-96

(101) el-Ankebut 29/24

(102) el-Enbiya 21/68

(103) es-Saffat 37/97

Allah'dan ateşe emir geldi:

"- Ey ateş! İbrahim'e karşı serin ve zararsız ol!"

(104).

Allah onu ateşten kurtardı. Doğrusu bunda dersler vardır" (105).

Bu olay, İbrahim (a.s.)'ın putçular içinde kalışının son anı olmuştu. Ayrıldı. Ayrılırken milletini bir kez daha uyardı. Konuşmasında ilk kez ateş kelimesi vardı...

"- Dünya hayatında Allah'ı bırakıp aranızda putları muhabbet vesilesi kıldınız. Sonra kıyamet günü birbirinize küfrederek, karşılıklı lanet okursunuz.

Varacağınız yer ateştir.

Yardımcılarınız da yoktur! (106)

Ayrılış anında İbrahim (a.s.) a inanan bir tek Lût vardı.(107).

İbrahim (a.s.) ülkeler gezdi. Dolaştı. Sonunda Şam'a ulaştı. (108).

" Onu da Lût'u da âemler için bereketli kıldığımız yere ulaştırıp kurtardık" (109).

Şam: İbrahim (a.s.) a yeni bir ufuk açtı.

Her geçen gün inananlar arttı. Giderek çoğalan inananlar grubu, "İbrahim Milleti" adını aldı.(110).

(104)el-Enbiya 21/69

(108)Beyzâvi 2/87

(105)el-Ankebut 29/24

(109)el-Enbiya 21/71

(106)el-Ankebut 29/25

(110)el-Bakara2/130

(107)el-Ankebut 29/26

İbrahim (a.s.) ın bundan sonraki hayatı Lût (a.s.)
İshak (a.s.) ve İsmail (a.s.) ın hayatı ile iç içey-
di. Bunlar ki Allah'ın övgüsüne mazhar olmuş seçkin
kişilerdi...

NOKTALAMA İŞARETLERİ

Açılma

HZ. İBRAHİM

ÖYKÜ HATTI

Camiler,minareler,ayrıntılı çökimleri üzerine bindirilmiş isimler.

SES-DİYALOGLAR

Ezan.

Erkek sesi dönemin özelliklerini anlatır.

↓
Sürekli kesme kullanılmıştır.

Falci Kral Nemrud'a gelerek kötü haber vereceğini söyler.Yıldızların söylediğine göre yakın bir tarihte doğacak bir erkek çocuk kendi,krallığına başkaldıracak onların inançlarını sarsacaktır.

Bu yörenin halkı putlara inanmaktadır.

Nemrud bunun üzerine şehirden bütün erkeklerin ayrılmalarını ister.

Azer ve arkadaşına zoom-out in hemen arkasından çevrinme ve zoom-out kavgaya eden adamlar.

Yıldıznameci Nemrud'a gelip söz konusu kimsenin "ana rahmine düştüğünü" bildirir.Nemrud çok kötü kalplidir. Bu kez de doğan bütün erkek çocuklarını öldürtmeye başlar.

Azer,hamile eşini bir gece şehirden kaçıırır(aşırı uzun bir kaçış sahnesi) ve bir mağaraya gizler.Bu mağarada bir erkek çocukları olur.Bu durum Nemrud'a bildirilir.

-Ulu Nemrud'umuz,karanlık larda nur topu gibi bir çocuk dünyaya geldi.Gizli bir kuvvet bu çocuğu koruyor. Yıldızlar bile onu korumakta.

Azer kente dönüp put yapmaya devam eder.

Yakın çekim,göbekler,dansözün yüzü,elleri.

İbrahim uzun bir süre mağarada kalır.

Bir gün annesine:

-Bu karanlıktan bıktım beni dışarıya çıkar.Dün gece düşümde bir ihtiyargör

düm "anan seni aydınlığa
çıkarsın sen de onu Nur'a
boğacaksın" dedi.

Annesi onu dışarıya çıkarır.İbrahim güneşi göstererek
Tanrı'nın güneşten daha büyük olduğunu söyler.Osırada
bir ses duyar.

-Ya İbrahim,ben melaikeyim.
Sesimi senden başkası duy
maz.Ulu Tanrım seni müba-
rek kıldı.Élinin ayasıyla
ananın gözlerini sıvazla.

İbrahim elini annesinin gözlerine sürer ve gözleri a-
çılır.Bu ilk keramettir.Annesi hemen putperestlikten
vazgeçip,İbrahim'in Tanrı'sına inanır.

İbrahim babası Azer'in yanına gelir.Kendi elleriyle
yaptıkları şeylere tapmanın büyük bir aptallık olduğunu
söyler.Azer ve İbrahim beraberce putları kırarlar.
(ÖYKÜLERDE,İBRAHİM'İN BABASININ PUTPERESTLİKTEN KOLAYCA
VAZGEÇMEDİĞİ ANLATILMIŞTIR.)

Mabedde tapınan putperestler arasına İbrahim gelir.İb
... .. putperestliği için cereksizliğini ve

gerçek Tanrı'nın ne olması gerektiğini anlatmaya çalışır.

Putlara tapınma sırasında
fonda kilise korosunun
seslerine benzer bir müzik
kullanılmıştır.

Putperestler İbrahim'i öldürmeye çalışırlar ancak, bir
den mabed yıkılır, oradakiler İbrahim'e inanıp tövbe ederler.

Durum Nemrud'a bildirilir, Nemrud İbrahim'i yakalamalarını emreder. Nemrud kendisini de Tanrı saymaktadır. İbrahim ona sorular sorup yanıtlar alarak doğru yolu göstermeye çalışır.

-Mademki Tanrısın, güneşi
batıdan doğdur, yapamazsın. Çünkü dünyaya tek bir
güç hükmeder, o da Tanrı'dır.

(Nemrud'un yüzüne zoom-in) Nemrud İbrahim'i yakalatıp zindana attırır.

↓

Kesme

Nemrud İbrahim'in ateşe atılmasını emreder.İbrahim ateşe kendisi atlar ve ateşler gül olur.Nemrud tövbe eder

-Bu Rabbimin bir hikmetidir.Seni dinlemek bana borç oldu.Eğer Allah yolundan ayrılırsam taş olayım. Allah bana kurtulmaz dertler versin.

İbrahim , Nemrud'un kızı Sare Hatun ile evlenir.
İbrahim ve ona inananlardan bir grup yola çıkarlar.

(KAMERA HAREKETİ YOK,ÇOK AZ AYRINTI ÇEKİMLER KESME İLE ARAYA SOKULMUŞTUR.KAFİLE BİR V ÇİZEREK KAMERA ÖNÜNDEN AÇIR AÇIR GEÇER.)

İbrahim'e nerede ne yapması gerektiğini bir melek bildirir.

Erkek sesi:"Ya İbrahim sa-

na çöl ortasında su verdim.
buraya yerleş".

İbrahim ve çevresindekiler dualarla oraya yerleşirler.
Bol ürün alırlar.İbrahim'i üzen tek mesele çocuğunun ol-
mayışdır.

Melek olacak olaylardan,İbrahim'e bilgiler verir.

-Ya İbrahim,fırtına gele-
cek hemen burayı terket.

Onun direktiflerine göre hemen hazırlanır yola çıkar-
lar.

(KAMERA SABİTTİR)

İbrahim ve çevresindekiler Mısır'a gelirler.

Yakın çekim.Dua eden İbra-
him'den

↓

Kesme

Mısır Kralı,Sare'nin güzelliğini duymuştur.Ona evlenme
teklif eder.Sare onu reddeder.

Mısır Kralından zoom-out

halkı.

O sırada tüm nöbetçileri atlatan İbrahim huzura çıkar.
Kral şaşırır.O'na nasıl geldiğini sorar.

-Rabbim sayesinde geldim.

Kral cariyesi Hacer'i onlara hediye eder.Sare İbrahim-
'i çocuğu olsun diye Hacer ile evlendirir.

-Tanrı'ya şükürler olsun
ki bana dini bütün bir ka-
dın vermiştir.

İbrahim eğer bir erkek evladı olursa onu yedi yaşında
Tanrı'ya kurban edeceğini bildirir.Oğlunun adını İsmail
koyar.

Sare,Hacer'i kıskanır,onunla tartışır.Sare kocasıyla
da tartışır.İbrahim:

"Kocaya isyan,Allah'a is-
yandır."

Sare pişman olur.Melek onun da bir çocuğu olacağını
adını İshak koymasını söyler.

İbrahim Hacer ile İsmail'i Mekke yakınlarına getirir.
Çölde su taşırlarken İsmail kovasını devirir.Hacer su
bulmak için geri döner ama,sık sık da oğlunu kontrole
gelir.Bu geliş,gidişler yedi kere sürer.İsmail Zemzem

Suyunu bulur.

İbrahim üstüste aynı rüyayı görür.

Vaadini yerine getirmek için İsmail'i alır.İsmail'in gözlerini bağlar,ama bıçak İsmail'i kesmez.Melek onların bağışlandığını söyler.Küçük kız kılığında bir melek onlara koç getirir.

Kurban Bayramının nedeni açıklanır.

Allahüekber sesleri.

(Anlatıcı seskullanılmış)

HAZRETİ ÖMER

YÖNETMEN:ASAF TENGİZ

SENARYO :ASAF TENGİZ

GÖRÜNTÜ YÖNETMENİ:DİNÇEL ÖNAL

OYUNCULAR:ORÇUN SONAT,DANYAL TOPOTAN,HAKKI KIVANÇ,

HÜSEYİN ZAN,HAYDAR KARAER,SELMA SONAT:

YAPIMEVİ:BURÇAK FİLM

YAPIM YILI:1973

Hız. Ömer değer filmlere göre daha tutarlı bir anlatım çizgisine sahip.Öykü hattı olarak zengin değil. Ömer'in yaşadığı dönemlerden kesitler, adaletine ilişkin örnekler arka arkaya sıralanmış. Bu film hakkında söylenebilecek tek şey Yakın çekimleri yerli yerinde kullanma özelliğidir diyebiliriz.

Kur'andan okunan parçalar, uzun uzun verilen namaz kılma sahneleri,Yeni Müslümün olanlarla ilgili -Müslümün olmanın bürokratik işlemi tekdir. Kelime-i şahadet getiren istediği anda Müslüman olabilir- çok sık duyulan kelime-i şahadet sesleri dini unsurlar olarak sıralanabilir. Dini filmlerin çoğunda görülen dansöz sahnelerinebu filmde de yer verilmiştir.

Açılma

Jenerik yazıları.

HZ. ÖMER

Fonda.

(Araf alfabesindeki harflere benzetilerek yazılmış)

Yunus Emre'nin ilahisi.

(Sol cennetin ırmakları

Akar Allah deyu deyu.)

Kesme.

Müslümanlığın ilk devirleridir. Bir Müslüman yüksekçe bir yerde ezan okumaktadır. Putperestler ezan okuyan adamı linç ederler. Müslümanlık gizli gizli yayılmaktadır. Heybetli, güçlü, dürüst bir insan olan Ömer, cariyesi Medine'yi namaz kılıp, dua ederken görür, Müslümanlara henüz karşıdır. Medine dayak yemesine karşın inançlarını Ömer'e söyler ve Onu da Müslümanlığa katılmaya çağırır.

Müslümanlığı ortadan kaldırmaya çalışan Putperestler Hz. Muhammed'i öldürmeye karar verirler. Bu işi Ömer üzerine alır.

Kesme

Aynı toplulukta bulunan bir Muhammedi karşı çıkar ve kelime-i şahadet getirerek ölür.

Putların bulunduğu mabedde tapınma devam eder

Mabedde sesler kilisedeki gibidir.

NOKTALAMA İŞARETLERİ

ÖYKÜ HATTI

SES- DİYALOGLAR

Kamera alt görüş açısıyla
Ömer'i alır.Böylece daha
heybetli bir görüntü elde
edilmiştir.)

Hz.Ömer sokaklardan kararlı adımlarla Hz.Muhammed'i öl
dürmek için yola çıkar.

Yolda karşısına çıkan bir dostu,Hz.Muhammed'den önce
kızkardeşiyle kocasına gitmesini söyle.Bunun üzerine kız-
gınlıkla kızkardeşinin evine yönelir.Kapıya geldiğinde i-
çeride tam Müslümanlık koşullarına göre giyinmiş bir ka-
dın,eşi ve Kur'an okuyan bir Müslüman vardır.Ömer şiddet- Kur'an'dan bölümler.
le kapıyı çalar.Kızkardeşi Müslüman olduklarını,Tanrı'nın
tek ve bir olduğunu,Muhammed'in de O'nun elçisi olduğunu
söyler.

Ömer hiddetlenip kızkardeşini döver.Kadın tümbunlara
karşı kelime-i şahadet'le cevap verir.

Kelime-i Şahadet getirirken
kadının yüzüne zoom-in.Ya-
kın çekime kadar.

Hz.Ömer evden ayrılırken Kur'an yeniden okunur.Sokağa
çıkarak,yürürken Kur'an daki sözleri düşünür.

-Kur'an Allah korkusu ola-
lara bir hatırlatmadır.On-
dan başka Tanrı yoktur.

H_z.Ömer,H_z.Muhammed'in topluluğuna gelir.Çift kılıcıyla H_z.Hamza O'nu durdurmaya kalkar.H_z.MuhammedO'na izin vermesini söyler.

(H_z.Muhammed,şimdiye kadar hiçbir filmde görünmemiştir.İslami anlayışa göre O'nun resmini çizmek günahtır,ama sesi konusunda herhangi bir yasaklama yoktur.)

H_z.Ömer'in yüzüne çok yakın çekim.

H_z.Ömer de o toplantıda Müslüman olur.

H_z.Muhammed'in ölümünden sonra yerine H_z.Ebubekir hâlife olur.Müslümanlığın yayılması konusunda büyük çaba sarfedilir.H_z.Ebubekir yaşanmıştır ve hastadır.Ölüm döşğinde H_z.Ömer'i yanına çağırıp Halife olmasını ister.Ömer döneminde Müslümanlar "cihad"a çağırılır.Kalabalık düşman ordularına karşı-Roma askeri kılığında batı müziği eşliğinde-başarılar kazanılır.

H_z.Ömer dürüst ve alçak gönüllü bir insandır.Gösterişi hiç sevmez.Müsrifligi önlemek için elinden geleni yapar. Bir gün yemekte eşine şöyle der:

Ömer:Görüyorum ki kendi ne yeni elbise yaptırtmışın.

Bunu yaptırtmak için parayı nereden buldun?

Karısı:Bana verdiğin paralardan arttırdım.

Ömer:Demek ki biz hakettiğimizden fazlasını alıyoruz.

Yarın gidip maaşımın azaletilmesini isteyeceğini

Ömer'in davranışları bir halifeye yakışır niteliktedir. Ömer her zaman giyiniş ve yaşayış olarak halktan bir insandır.

Bütün noktalama işaretleri kesmedir.

Ömer Allahın izniyle ,köleliğe, doğuran cariyelerin esaretine bütün kuvvetiyle karşı koymaya and içer.
(Hz.MUHAMMED "DOĞURMAYAN KADININ YERİNE DOĞURAN BİR CARİYENİN DAHA ÜSTÜN OLDUĞUNU BUYURMUŞTUR.)
Ömer yardım etmeyi çok sever.İhtiyarların yükünü taşır.
Köleliğe karşıdır.
Ömer birgün dolaşırken ihtiyar bir kadının yanına gelir.
Kadın Ömer'i tanımamaktadır.O'na Ömer'i şikayet eder.
Torunlarının babasının savaşta öldüğünü, çocuklara yedirecek bir şey bulamadığını, bu yüzden tencerede taş kaynatarak çocukları oyaladığını söyler.Ömer hemen kadına aylık bağlanacağını bildirir.
Arap Yarımadasında Müslümanların düşmanları hala vardır.
Putperestlerce tutulan bir katil Ömer'i takip eder.
Ömer cemaate namaz kıldırırken bıçaklanır.Buna rağmen namazı bitirir.Kelime-i şahadet getirerek ölür.

Bu bölümde de bütün Hz. Ömer'in adil davranışları halkın Müslüman olmasında noktalama işaretleri kesme-etkili olur.Ömer her fırsatta Adaletin her şeyin üstünde dir. olduğunu tekrarlar.Adaletin sağlanması için herşeyi yapar. Bir gün Abbas gelip kendisinden şikayetçi olduğunu bildirir.Ömer hemen oracıkta bir mahkeme kurdurur. Duruşma başlar.

Abbas:Ömer'den şikayetçiyim.Benim rızam olmadan arazimde okul yaptırmak istiyor.

Ömer:Rızası olursa arsanın bederi hemen ödenecektir.

Abbas:Benim rızam yoktur.

Kadı:O zaman Abbas haklıdı

Ömer bu arazide okul yapamaz.

Abbas:Amacım adaletinizi çekmekti. Arazimi size bağışlıyorum.

VI-DENETLEME KURULU FİMLERDEKİ DİN ÖGELERİNE NASIL YAKLAŞIYOR?

Bu bölümde ele alınmak üzere 1978-1982 yılları arasında Denetleme Kurulu raporları incelenmiş, Türk Filmleri içinde Dini nitelikte olupta sansür edilmiş filmler ek II'de sunulmuştur.

Denetleme Kurulu 1939 tarihini taşıyan ve uzun yıllar uygulanan - temelinde hala değişmeyen - kararlara göre davranmıştır. Bu kararlara göre din propagandası yapan Milli rejime aykırı olan siyasi, iktisadi, ideoloji propagandası yapan, Milli duygularımızla uyuşmayan konuları anlatan filmlerin gösterilmesine ya da çekilmesine izin vermemektedir.

İncelenen veriler içinde, Türk Filmlerine ait verilerde dini aykırı olduğu gerekçesi ile kimi sözcükler ya da sahneler çıkartılmıştır. Dinin bir uzantısı olan Ahlaka aykırı bulunan sahnelerin çıkartıldığı film sayısı ise çok fazladır.

Din propagandası yaptığı iddiası ile gösterilmesine izin verilmeyen filmler burada incelenmemiştir. Bir örnek olması açısından "Çağrı" filmi için hazırlanan rapor eke alınmıştır.

SONUÇ

"Türk Sinemasında Dini Filmler" başlığı altında yapılan bu çalışma için sinema konusunda Türkiye'de çıkan yazılı materyallere başvurulmuş, konu ile ilgili taramalar yapılmıştır. Böylece sinema tarihimiz içinde 1914'ten günümüze çevrilen dini filmler listesi çıkartılmıştır. 45 olarak belirlenen bu sayı okunan yazılı kaynakların sınırlılığı içindedir.

Listeye bağlı kalınarak bulunabilen dini filmler izlenmiş bu filmler hakkında genel yargılara gidilmeye çalışılmıştır.

Denetleme Kurulu'nun filmlerdeki din unsurlarına nasıl yaklaştığı konusunda da 1978-1982 yılları arasında Kurulun verdiği kararlar taranmış, karar örnekleri çıkartılmıştır.

Bu veriler altında varılan sonuçlar şöyle özetlenebilir:

Sinemanın el atmıyacağı konu yoktur. Hele din gibi toplumun her kesiminde geçerliliğini, koruyan bir konu kuşkusuz sinemaya malzeme olacaktır.

Türk sinemasında da başladığından bu güne filmlerde din ögesine yer verilmiştir. Türkiye'de İslam dini, 600 yıllık etkiye sahiptir.

Sinemada dinin yer alışı ve işlenişi egemen ideoloji doğrultusundadır. Cumhuriyetin ilk yıllarında laiklik ilkesinin de etkisiyle "din" olayına eleştirel, mizahi bir anlayışla yaklaşılabilmiş sonraki dönemlerde bu anlayış yerini din sömürücülüğüne bırakmıştır.

Siyasal anlamda dinci gruplara oy kaygısıyla verölen ödünlörle din olgusunu sinemada salt ticari kaygıyla işleme ilişkisi artmıştır.1950'lerden başlayarak din olgusuna böyle yaklaşmak gittikçe yükselen bir çizgi olarak belirmiş,1973'lerde ise dini felseyi politik anlamda da uygulamaya sokan iktidar ortağı bir partiye koşut olarak sayı doruk noktasına ulaşmıştır.

Filmler çoğunlukla konularını tarihsel kaynaklardan almaktadır. Özellikle peygamber öyküleri insanları doğruluğa kardeşliğe, dürüstlüğe çağırırlarken filmler basmakalıp ögelerin dışına çıkamamıştır.Bu hem din hemde sinema açısından bir kayıptır.Dini filmler bu durumdacamiler, minareler,ezan ve kur'an sesleri,çöl görüntüleri ,develer,rahatlama unsuru olarak kullanılan-uzun süren - dansöz sahneleri,arap kıyafetlerinin yanısıra kullanılan Roma, Yunan, Mısır kıyafetleri,abartılı oyunlar, sınırlı oyuncu ve figüran kadrosu olarak özetlenebilmektedir.

"Din sömürüsü" yapan bu filmler hazretli evliyalı başlıklarla belli bir kitleyi kendilerine çekerlerken gerek anlatım gerekse teknik bakımdan ortanın altında bir düzeydedirler. bu arada dini birtakım yanlışlar da yapılmaktadır.Kur'an'da cinsiyetsiz olarak tanımlanan "Melekler" küçük kız görüntüleri erkek sesleri olarak verilebilmiştir.

Dini gerek felsefi boyutta gerekse sinematik anlatım olarak özenli boyutlarda ele alan filmler. Bu bölümün tek temsilcisi Yücel Çakmaklı'dır. Din olayına günümüz koşulları içinde de bakabilen, değişik görüş açıları ile izleyenleri düşündüren filmler yapmıştır. Bu konuya inanmış bir yönetmen olarak daha titiz bir çalışma sergilemektedir.

Filmlerin Türk Sinema tarihi içinde özel bir yere gelebilmeleri için kalıplarını yıkmaları gerekmektedir. Tek bir "ilahi" birkaç filmde birden kullanılırsa bu ancak çalışmanın kolayca kaçılması biçiminde yorumlanır.

Din olgusu sinemada ucuz anlatımlarla işlendiği halde müşteri buluyorsa sinema endüstrisi için bulunmaz bir kaynak niteliğini koruyacaktır. Bu kaynağın biraz daha saygılı bir kullanıma konu olması hem seyircinin hem de sinemacının üzerine düşen bir görevdir.

VII-EKLER

Bu bölümde yer veriler Dini filmler listesi yazılı kaynaklardan derlenmiştir. Türk Sinemasının ilk yıllarına ait birkaç film tümüyle dinsel nitelikli olmasa bile listeye dahil edilmiştir.

İkinci ekteki bilgiler ise özel kaynaklardan derlenerek hazırlanmıştır.

1- TÜRK SINEMASINDA DİNİ FİLMLER

1919

MÜREBBİYE

Eser:Hüseyin Rahmi Gürpınar

Yön.ve Sen.:Ahmet Fehim

Gör.Yön.:Fuat Uzkınay

Oyuncular:Raşit Rıza, Behzat Butak, Şahap Rıza, İsmail Zahi, Madam Kalitea, Bayzar Fasülyeciyan.

Yapım evi:Malül Gaziler Cemiyeti(111).

1922

BOGAZİÇİ ESRARI

Yönetmen:Muhsin Ertuğrul

Senaryo:Muhsin Ertuğrul

Gör.Yön.:Fuat Uzkınay

Oyuncular:Emin Belig, Sarmatova, Aznif Minakyan, Ertuğrul Muhsin, Kemal Küçük.

Yapım evi:Kemal Film (112).

1938

AYNARÖZ KADISI

Yön.ve Sen.:Muhsin Ertuğrul

Gör.Yön.:Cezmi Ar

Oyuncular:Hazım Körmükçü, Şevkiye May, Behzat Butak, Vasfi Rıza Zobu, İ.Galip Arcan, Necla Sertel, Halide Pişkin, Perihan Yanal.

Yapım evi:İpek Film(113).

(111)ÖZGÜÇ ,Agah,Türk Filmleri Sözlüğü(1914-1972),Yeni-
gün Basımevi,Şubat 1973,s. 14.

(112)A.g.k.,s. 15.

(113)A.g.k.,s.18.

1939

FİR KAVUK DEVRİLDİ

Eser:Celal Muhasipzade

Yön.ve Sen.:Muhsin Ertuğrul

Gör.Yön.:Cezmi Ar

Oyuncular:Vasfi Rıza Zobu,Hazım Körmükçü,Mahmut Maralı,
Talat Artemel,Refik Kemal,Mualla Gökçay,İ.Ga-
lip Arcan,Sami Ayanoğlu,Emin Belig,Halide Piş-
kin,Sait Köknar,Muammer Karaca,Feriha Tefvik,
Saniye Boran.

Yapım evi:İpek Film (114).

1949

EFSUNCU BABA

Eser:Hüseyin Rahmi Gürpınar

Yön.ve Sen.:Aydın Arakan

Gör.Yön.:İlhan Arakan

Oyuncular:Müfit Kiper,Necdet Mahfi Ayrar,Nubar Terziyan
Jeyan Mahfi Ayrar,Kemal Tanrıöver.

Yapım evi:Atlas Film (115).

1949

VURUN KAHPEYE

Eser:Halide Edip Adıvar

Yönetmen:Lütfi Akad

Senaryo:Lütfi Akad-Selahattin Küçük

Gör.Yön.:Lazar Yazıcıoğlu

Oyuncular:Sezer Sezin,Femil Karamahmut,Settar Körmükçü,
Vedat Örfi Bengü,Kemal Tanrıöver.

Yapım evi:Erman Kardeşler (116).

(114)A.g.k.,s.19.

(115)A.g.k.,s.26.

(116)A.g.k.,s.27.

1953

CİNCİ HOCA

Yönetmen:Suavi Tedü

Gör.Yön.:Cezmi Ar

Senaryo:Melih Başar

Müzik:Baki Çallıoğlu

Oyuncular:Talat Artemel,Suavi Tedü,Suzan Yakar,Rutkay,
Perihan Tedü,Nevzat Okçugil,Cahit Irgat,Bülent
Ufuk,Atıf Kaptan,Ali Korkut,Muhterem Nur,Ferî
dun Çölgeçen,Sadri Karan.

Yapım evi:Halk Film (117).

1956

AŞIKLAR KABESİ MEVLANA

Yönetmen:Hicri Akbaşlı

Gör.Yön.:Hayrettin ışıık

Oyuncular:Abdurrahman Polay,Handan Akbaşlı,Atıf Kaptan,
Toygar Belevi,Hulusi Kentmen,Mümtüz Erner.

Yapım evi:Halk Film (118).

1962

MEVLİD

Yönetmen:Mehmet Muhtar.

Gör.Yön.:Şevket Kıymaz

Oyuncular:Ulvi Uraz,Evrin Fer,Yılmaz Duru.

Yapım evi:And Film (119).

(117)A.g.k.,s.44.

(118)A.g.k.,s.60.

(119)A.g.k.,s.114.

1964

HAZRETİ İBRAHİM

Yön.ve Sen. : Asaf Tengiz
 Gör.Yön. : Hayrettin Işık
 Oyuncular : Oktar Durukan, Safiye Filiz, Birsen Menekşeli, Semih Orkan, Atıf Kaptan
 Yapımevi : Tengiz Film (120).

1965

CENNET FEDAİLERİ

Yönetmen : Mehmet Dinler
 Senaryo : Muzaffer Aslan, Murat Sertoğlu, Fikret Arıt
 Gör. Yön. : Ahmet Mekin, Tijen Par, Oktar Durukan, Atıf Kaptan, Nuri Altınok, Fatma Andaç , Ertuğrul Akbay
 Yapımevi : Sene Erman, Ortak Yapımı (121).

1965

HAZRETİ YUSUF'UN HAYATI

Yön.ve Sen. : Muharrem Gürses
 Gör.Yön. : Cezmi Ar
 Oyuncular : Yusuf Sezgin, Sevda Ferdağ, Birsen Menekşeli, Sami Ayanoglu, Avni Dilligil, Agah Ün.
 Yapımevi : Televizyon (122).

1965

HAZRETİ EYÜB'ÜN SABRI

Yönetmen : Asaf Tengiz
 Senaryo : Yahya Benekay
 Gör.Yön. : Yılmaz Gürbüz

(120) A.g.k. , s.157

(121) A.g.k. , s.152

(122) A.g.k., s.137

Oyuncular : Muhterem Nur, Hüseyin Peyda, Kadri Ogelman,
Senih Orkan , Sadiye Arcıman

Yapımevi : Dede Film (123).

1965

HAK YOLUNDA HAZRETİ YAHYA

Yön.ve Sen. : Muharrem Gürses

Gör. Yön. : Cezmi Ar

Oyuncular : Tanju Gürsu, Sevda Ferdağ, Avni Dilligil,
Alev Koral, Atilla Gürses, Mehmet Gürses,
Mehmet Özekit.

Yapımevi : Gürsu Film (124).

1965

VEYSEL GARANİ

Yönetmen : Hüseyin Peyda

Senaryo : Yahya Benekay

Gör.Yön. : Orhan Çoğman

Oyuncular : Yusuf Sezgin, Muhterem Nur, Nedret Güvenç,
Hüseyin Peyda, Ahmet Kostarika, Faruk Panter

Yapımevi : Dede Film (125).

1965

YAHYA PEYGAMBER

Yönetmen : Hüseyin Peyda

Senaryo : Yahya Benekay

Gör.Yön. : Orhan Çoğman

Oyuncular : Yusuf Sezgin, Ayfer Feray, Çahide Sonku,
Toygar Belevi, Danyal Topatan, Türkan Şoray,
Faruk Panter

Yapımevi : Dede Film (126).

(123) A.g.k.,s.156

(124) A.g.k.,s.170

(125) A.g.k.,s.171

(126) A.g.k.,s.181

1966

HAZRETİ SÜLEYMAN SABA MELİKESİ

Yön. ve Sen. : Muharrem Gürses

Gör.Yön. : Fevzi Eryılmaz

Oyuncular : Atilla Gürses, Esen Püsküllü, Sami Ayan-
oğlu

Yapımevi : Atilla Film (127)

1966

HAZRETİ AYŞE

Yön.ve Sen. : Huri Akıncı

Gör.Yön. : Cezmi Ar

Oyuncular : Yıldız Tezcan, Tunç Oral

Yapımevi : Televizyon Film (128)

1966

İBRAHİM ETHEM İLAHİ DAVET.

Yönetmen : T.Fikret Uçak

Senaryo : Yahya Benekay

Gör.Yön. : Özdemir Ögüt

Oyuncular : Cüneyt Gökçer, Tijen Par, Salih Güney,
Ali Şen,

Yapımevi : Dede Film (129).

(127) A.g.k., s. 182

(128) A.g.k., s. 200

(129) A.g.k., s. 220

1967

HACI BEKTAŞ VELİ

Yönetmen : Fikret Uçak

Senaryo : Yahya Bekenay

Gör.Yön. : Özdemir Oğüt

Oyuncular : Cüneyt Gökçer, Şadiye Arcıman, Ali Şen,
Gülgün Erdem (130).

1968

İSLAMİYETİN KAHRAMAN KIZI

Yön. ve Sen: Kayahan Arıkan

Gör.Yön. : Yılmaz Ceylan

Oyuncular : Ayla Akıncı, Altan Bozkurt, Ferhan Tanseli,
Sabina Sevan (131)

1969

ANADOLU EVLİYALARI

Eser : Nezihe Araz

Yönetmen : Şevket Aktunç

Senaryo : Nezihe Araz

Gör. Yön. : Cengiz Batuhan

Oyuncular : Mustafa Çetin, Murat Tok, Gani Dede, Gülgün
Erdem

Yapımevi : Aktanç Film (132)

(130) A.G.K., s.200

(131) A.G.K., s.220

(132) A.G.K., s.230

1969

EBA MÜSLÜM HORASANİ

Yönetmen : Yılmaz Atadeniz

Senaryo : Melih Gürgen

Gör. Yön. : Kaya Ererez

Oyuncular : Tamer Yiğit, Müjgan Ağıralı, Danyal Topatan,
Atilla Ergün

Yapımevi : Atadeniz Film (133)

1969

HAZRETİ ALİ

Yönetmen : Tunç Başaran

Senaryo : Murat Sertoğlu

Gör. Yön. : Mustafa Yılmaz

Oyuncular : Demir Karahan, Fatma Karanfil, Yılmaz Köksel,
Nurhan Nur,

Yapımevi : Arzu Film (134)

1969

KÂBE YOLLARI (BELGESEL)

Yönetmen : Yücel Çakmaklı(135).

1970

BİRLEŞEN KALPLER

Yön.ve Sen. : Yücel Çakmaklı

Gör.Yön. : Ali Uğur

Oyuncular : Türkan Şoray, İzzet Günay

Yapımevi : Elif Film (136).

(133) A.g.k., s. 230

(134) A.g.k., s. 238

(135) A.g.k., s. 239

(136) A.g.k., s.254

1970

SELAHATTİN EYYÜBİ

Yönetmen : Süreyya Duru

Senaryo : Bülent Oran

Gör.Yön. : Orhan Kapkı

Oyuncular : Cüneyt Arkın, Orhan Lütfi, Ketayum,
Cihangir Gaffari

Yapımevi : Akün Film (137)

1971

OKU BEŞİKTEN MEZARA KADAR

Yön.ve Sen.: Yavuz Yalınkılıç

Gör. Yön. :Mükrimün Şumlu

Oyuncular : Yılmaz şerif, Birşen Şen, Behçet Nacar,
Aytekin Akkaya, Sırrı Elitaş, Metin Yılmaz (138)

1972

HAZRETİ İBRAHİM

Yön.ve Sen.: Asaf Tengiz

Gör.Yöh. : Dinçel Onal

Oyuncular : Safiye Filiz, Tahsin Altay, Altan Günbay,
Atıf Kaptan, Aliye Rona, Kadri Oğelman

Yapımevi : Yıldız Film (139) .

1973

GÖNÜLLER FATİHİ YUNUS

Yön.ve Sen.: Ozdemir Birsell

Gör.Yön. :Salih Dikişçi

Oyuncular : Hakan Balçık, Müfit Kiper, Şükriye Atav,

(137) A.g.k., s.292
(138) A.g.k., s.268
(139) A.g.k., s. 312

: Ali Şen, Tülin Orsek, Altan Bozkurt,

Yapımevi : Hisar Film (140).

1973

HAZRETİ ÖMER

Yön.ve Sen. : Asaf Tengiz

Gör. Yön. : Dinçel Onal

Oyuncular : Orçun Sonat, Danyal Topatan, Hakkı Kıvanç,
Hüseyin Zan, Haydar Karaer, Selma Sonat

Yapımevi : Burçak Film (141)

1973

HAZRETİ ÖMER'İN ADALETİ

Yön.ve Sen. : Kaya Ererez

Oyuncular : Cüneyt Gökçer, Ahu Tuğbay, Unsal Emre, Reha
Yurdakul, Atıf Kaptan, Renan Fosforoğlu,
Güzin Ozipek, Feridun Çölgeçen

Yapımevi : Uğur Film (142)

1973

HAZRETİ YUSUF

Yön.ve Sen. : Nuri Akıncı

Gör.Yön. : Mike Rafaelyan

Oyuncular : Yaşar Yağmur, Bahar Erdeniz, Nuri Altınok,
Yılmaz Gruda, Anuşka, Osman Alyanak, Feri-
dun Çölgeçen

Yapımevi : Anadolu Film (143)

(140) ÖZGÜÇ-Agah, Türk Filmleri Sözlüğü, 1973-77, Ufuk
Matbaası, Haziran 1978, s.27

(141) A.g.k.,s.27

(142) A.g.k.,s.28

(143) A.g.k.,s.33

1973

MEVLANA

Eser : Mehmet Onder
 Yönetmen : Atif Yılmaz
 Senaryo : Turgut Ozakman, Ergün Orbey
 Gör.Yön. : Çetin Tunca
 Oyuncular : Cüneyt Gökçer, Kerim Afşar, Tufan Giray,
 Danyal Topatan, Atif Kaptan, Yeşim Tan,
 Zeyno Çilem
 Yapımevi : Has Film (114).

1973

OĞLUM OSMAN

Yönetmen : Yücel Çakmaklı
 Senaryo : Bülent Oran, Salih Gökmen, (Salih Dirikmik)
 Gör.Yön. : Mike Rafaelyan
 Oyuncular : Aytaç Arman, Fatma Belgen, Şükriye Atav, N
 Nuri Altınok, Leman Akçatepe,
 Yapımevi : Elif Film (145)

1973

RABİA

Yönetmen : Osman Seden
 Senaryo : Osman Seden, Volkan Yarman
 Gör.Yön. : Cahit Engin
 Müzik : Metin Bükey
 Oyuncular : Fatma Girik, Tugay Toksöz, Bilal Inci, Aynur
 Aydan, Müfit Kiper,
 Yapımevi : Umut Film (146).

(144) A.g.k. , s. 35

(145) A.g.k. , s. 35

(146) A.g.k. , s. 36

1973

RABİA - İLK KADIN EVLİYA

Yönetmen : Süreyya Duru

Senaryo : Yahya Benekay, Erdoğan Tunaş

Gör.Yön. : Özdemir Ögüt

Müzik : İsmet Nedim

Oyuncular : Hülya Koçyigit, Orçun Sonat, Nuri Altınok,
Hüseyin Peyda, Suzan Avcı, Kayahan Yıldızoğlu,
Reşit Çıldam

Yapımevi : Murat Film (147)

1973

SARI KIZ - KIZ EVLİYA

Yön.ve Sen.: Nuri Akıncı

Gör.Yön. : Mükremin Sumlu

Oyuncular : Nilüfer Koçyigit, Yaşar Yağmur, Talat Gözbak,
Uğur Salman,

Yapımevi : Sinetek Film (148).

1973

PİR SULTAN ABDAL

Yönetmen : Remzi Jöntürk

Senaryo : Mehmet Aydın

Gör.Yön. : Enver Burçkin

Oyuncular : Fikret Hakan, Nilgün Atılğan, Tuncer Necmi-
oğlu, Samim Meriç, Mine Sun, Muharrem Gürses,
Ali Ekdal (149).

 (147) A.g.k., s.36

(148) A.g.k., s.36-37

(149) A.g.k., s.36

1973

YUNUS EMRE DESTANI

Yönetmen : Çetin Inanç
 Senaryo : Mehmet Föz
 Gör.Yön. : İzzet Akay, Nedim Otyam
 Oyuncular : İhsan Baysal, Defne Dilek, Reha Yurdakul,
 Asuman Arsan, Enver Dönmez, Türker Tekin
 Yapımevi : Osmanlı Film (150).

1973

YUNUS EMRE

Yön.ve Sen. : Özdemir Birsel
 Gör.Yön. : Salih Dikişçi
 Oyuncular : Hakan Balamir, Müfit Kiper, Altan Bozkurt
 Tülin Orsek, Ali Şen,
 Yapımevi : Hisar Film (151)

1974

MEMLEKETİM

Yönetmen : Yücel Çakmaklı
 Senaryo : Atilla Gökboroü
 Gör.Yön. : Çetin Tunca
 Oyuncular : Tarık Akan, Filiz Akın, Kenan Pars, Cemil
 Şahbaz, Birtane Güngör, Aydan Adan
 Yapımevi : Elif Film (152)

1979

NEMRUD

Yön ve Sen : Muharrem Gürses

 (150) A.g.e. , s. 41

(151) A.g.e. , s. 41

(152) A.g.e. , s. 69

Gör.Yön. : Rafet Şiriner-Ahmet Demir
 Oyuncular : Muharrem Gürses, Baki Tamer, Zeki Alpan
 Süheyl Eğriböz, Hakkı Kıvan, Yaşar Şener,
 Çetin Başaran, Reşit Çıldam
 Yapımevi : Kültürel Filmler Koll.Şti. (Murat Aksu-
 Muharrem Gürses) (153).

1979

ADAK

Yönetmen : Atıf Yılmaz
 Senaryo : Başar Sabuncu
 Gör. Yön. : İzzet Akay
 Müzik : Yalçın Tura
 Oyuncular : Tarık Akan, Necila Nazır, Yaman Koray, Erol
 Keskin, Celile Toyon, Çetin İpekkaya, Deniz
 Türkali, Tuncer Necmioğlu, Gökhan Mete,
 Maşmet Zeybek
 Yapımevi : Yeşilçam Filmcilik (Atıf Yılmaz) (154)

BİLAL-İ HABEŞİ

Yönetmen : Çetin Inanç
 Gör. Yön. : İzzet Aksoy
 Müzik : Nedim Otyâm
 Yapımevi : Kunt Film
 Senaryo : Nuri Kuntay
 Oyuncular : Türker Tekin, İhsan Baysal, Nalan Çöl, Erol
 San, Hayati Hamzaoglu, Kazım Kartal

(153) A.g.k.,s. 157

(154) A.g.k.,s. 113

KARAR ÖRNEĞİ

FİLMİN ADI : DELİ KAN
FİLMİ ÇEKEN KURUM : YEŞİLÇAM FİLMCİLİK
UZUNLUĞU VE ENİ : 90 DAKİKA 35 MM.
KONTROL SEBEBİ : HALKA GÖSTERİLMESİ İÇİN
KONTROL TARİHİ : 3.3.1982
KARAR NO : 982 / 29
DOSYA NO : 91134/529
FİLMİN REJİSÖRÜ : ATIF YILMAZ
BAŞOYUNCULARI : TARIK AKAN-MÜJDE AR-KAMİL SÖNMEZ

Kurulumuzca 10.12.1981 tarih ve 981/188 sayılı kararla tüzüğün 18. maddesinin (C) fıkrasına göre halka gösterilmesi sakıncalı bulunan (DELİ KAN) adlı film, Yeşilçam Filmcilik sahibi Atıf Yılmaz'ın müracaatı üzerine 26.2.1982 günlü onayları gereğince yeniden denetime alınmış olup ;

Filmden Memiş'le Sefer'in kayıkta aralarında geçen "Günahkarı boldur da ondan" ve "bu camilerin bu hanların bu denizin altı pisliktir " şeklindeki konuşmaların çıkarılması kaydıyla halka gösterilmesinde sakınca olmadığına oy çokluğuyla karar verilmiştir.

KARAR ÖRNEĞİ

FİLMİN ADI : SİLÂH ARKADAŞLARI
ÇEKEN KURUM : SEZER FİLM
FİLMİN UZUNLUĞU : 75 DAKİKA
FİLMİN GENİŞLİĞİ : 35 MM.
KONTROL SEBEBİ : HALKA GÖSTERİLMESİ İÇİN
KONTROL TARİHİ : 31.12.1977
KARAR NO : 977/15
DOSYA NO : 91134/25

Yukarıda ad ve özellikleri yazılı 75 dk. süreli film 31.12.1977 tarihinde 2 nolu denetleme kurulumuzca görülmüş olup:

Filmlerin ve Film Senaryolarının Denetlenmesi Hakkında Tüzük gereğince Sevda'nın evinde düzenlenen ziyafet sırasında eski üç silah arkadaşının içki masasına koşarlarken söyledikleri " ALLAH ALLAH ALLAH" sözlerinin çıkartılması şartıyla filmin halka gösterilmesinde bir sakınca olmadığına

Oybirliğiyle karar verilmiştir.

"Kadın Yüzünden" Davası:

Filme çekilmek üzere Temel Bayraktar tarafından hazırlanmış olan adı anılan senaryonun sansür kurulu tarafından incelenerek alınan 26/5/1962 tarihli ve 105 sayılı kararla, "genel olarak, Cemiyetimizin %80'inin teşkil eden ve Atatürk'ün (Milletin Efendisi) diye tanımladığı namuslu ve temiz özellikleriyle tanınmış olan Türk Köylüsünün yaşayışı, günlük hayatını aralarındaki iş ilişkilerini, aile kurumunu, dini inançlarımızı, örf ve adetlerimizi yıpratıcı ... ve ... ahlak ve utanç duygularından uzak bir şekilde kaleme alındığından...Nizamnamenin 7. maddesinin 5,6,8,9, fıkralarına dayanarak filme çekilmesi oy birliğiyle sakıncalı" görülmüştür. (155)

KARAR ÖRNEĞİ

FİLMİN ADI : HAKANLAR ÇARPIŞIYOR
 ÇEKEN KURUM : UĞUR FİLM
 FİLMİN UZUNLUĞU : 80 DAKİKA
 FİLMİN GENİŞLİĞİ : 35 MM.
 KONTROL SEBEBİ : HALKA GÖSTERİLMESİ İÇİN
 KONTROL TARİHİ : 20.7.1978
 KARAR NO : 978/148
 DOSYA NO : 91134/44

Uğur Film tarafından filme alınan "HAKANLAR ÇARPIŞIYOR" adlı film 27.7.1978 tarihinde 1 Nolu film denetleme kurulunca denetlenmiştir.

1- Senaryoda bulunduğu halde filmin başında yer almayan:

"Bir masal olan, bu filmdeki kişiler ve olayların tarihteki gerçeklerle ilgisi yoktur. Kişiler ve olaylar tamamen hayal mahsulüdür." şeklindeki metnin filmin başına yazılı ve sözlü olarak konulması

2- Filmin son kısmında senaryo da bulunmayan Olcayto'nun Teğın Hak'a söylediği "Ülküsü için tanrısına bile karşı çıkan" sözlerin çıkarılması,

Şartıyla filmin halka gösterilmesinde bir sakınca bulunmadığına oy birliğiyle karar verilmiştir.

KARAR ÖPNEĞİ

FİLMİN ADI : MESAJ (THE MESSAGE)
 İTHAL EDEN KURUM : ÖZCAN SANAYİİ
 FİLMİN GENİŞLİĞİ : 35 MM.
 FİLMİN UZUNLUĞU : 180 DAKİKA
 KONTROL SEBEBİ : İTHALİ VE HALKA GÖSTERİLMESİ İÇİN
 KONTROL TARİHİ : 6.12.1978
 KARAR NO : 978/204
 DOSYA NO : 91127/108

"Özcan sanayii tarafından Yurda ithali istenen yukarıda özellikleri yazını film 6.12.1978 tarihinde 1 nolu film denetleme kurulunca denetlenmiş olup:

Firma temsilcisinin teklifi üzerine filmin "MESAJ" olan adının (ÇAĞRI) "İslamiyetin Doğuşu" olarak değiştirilmesini ve Diyanet İşleri Başkanlığının 22.11.1978 tarih ve 1193 sayılı yazılarına ek Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı'na ait raporda belirtilen 14. maddeye filmin Türkçeleştirilmesi ve seslendirilmesi anında aynen uyulması şartıyla, adı geçen tüzüğün 18. maddesine aykırı bir durum olmadığı tesbit edildiğinden Yurda ithali ve halka gösterilmesine bir sakınca bulunmadığına oy birliğiyle karar verilmiştir.

KONU İLE İLGİLİ DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULU KARARINDA:

1

1. Sh. 5 satır 11 deki "Rüyaydı" kelimesinin yerine "Vehimdi" denmelidir.

2. Müslümanların kendi aralarında Hz. Peygamberden "A.S." bahsetmeleri sırasında hürmet ifade eden bir sıfatla onun ismini zikretmeleri esastır. "Peygamberimiz Muhammet", "Allah'ın Elçisi Muhammet" gibi, metindeki bazı cümleler buna göre düzeltilmeli.

3. "Toplum düzenine karşı gelmekti" yerine "Bilinmiyordu" denmelidir. s.15

4. Münafıkların reisinin ismi Selül değildir. "İbn-i Selül" olarak düzeltilmelidir.(Çeşitli Yerlerde)

5. "Kadınları kötü kullanmak" yerine "Kadınlara kötü davranmak" denilmelidir. sh. 16

6. "Medine'ye Kaçış" yerine "Medine'ye Göçüş" denmelidir. sh.19

7. Müritleri yerine "Müminleri" denmelidir. Çeşitli yerlerde.

8. Sahife 23 satır 3'deki 2. Allah kelimesi yerine "İlah" denmelidir.

9. Özel isimlerin okunuşundaki Avrupalıların Telaffuz şekli değiştirilmeli mesela, Omayya, Ebo, Sofyan, değil Nümeyye Ebu, Süyan denmelidir.

10. Sahife 33 deki "Müslüman değildir" cümlesi "Olgun müslüman değildir" şeklinde olmalıdır.

11. Bilal-i Habeşî'nin lisanıyla söylenen "..... çünkü onların kitapları da " cümlesinin devamına "sonradan tahrif edilmiş ise de" kaydı konmalıdır. sahife 33 Satır 15

12. "Halkını çağırdı" yerine dini tabir olması için "Ashabını çağırdı" denmelidir. Sayfa 37

13. "Gömdüler" kelimesi yerine "defnettiler" denmelidir. sahife 38.

14. Anlatıcı ses tarafından okunan cümlelerde Peygamberimizin isminden önce "Hazret" tabiri kullanılmalıdır.

VIII-KAYNAKÇA

K.-ÖZGÜÇ, Agah;Türk Filmleri Sözlüğü;(1914-1973)Yenigün
Basımevi;Şubat 1973

Türk Filmleri Sözlüğü;(1973-1977)Ufuk Mat-
baası;Haziran 1978

DORSAY,Atilla;Sinema ve Çağımız ;Nisan 1984; Hil Yayın

DORSAY Atilla-GÜRKAN Turhan;"Sinema Ansiklopedisi"

Gösteri;8 Temmuz 1981

CEM,İsmail;Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi;Cem Ya-
yınları;Temmuz 1979

GÖLPINARLI,Abdülbaki,Hz. Muhammed ve Hadisleri;Okat
Yayınevi; 1962

GEVGİLİLİ,Ali;Yükseliş ve Düşüş;Altın Kitaplar Yayınevi
Temmuz 1981

GÖKMEN,Salih;Bu Günkü Türk Sineması;İstansul;1973

KONGAR,Emre;İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin
Toplumsal Yapısı;Bilgi Yayınevi;

Mayıs 1971

ERDEN,KralGösteri;"Sinemamızın Genç Yönetmenlerine Sorular"

10 Eylül 1981

ONARAN , Alim Şerif;Muhsin Ertuğrul'un Sineması;Ankara

Kültür Bakanlığı Yayınları;Aralık

1981

"Sinema ve Sosyal Çevre"Yeni Sinema

Nisan 1968

ÖZÖN,Nijat;Türk Sinema Kronolojisi;Ankara; Şubat 1968

Bilgi Yayınevi

Sinema El Kitabı;Temmuz 1964; Elif Yayınları

İstanbul.

Türk Sinema Tarihi;Artist Yayınları;İstanbul

1962

UÇAKAN Mesut;TürkSinemasında İdeoloji;İstabul 1977,

Düşünce Yayınları

TANSUĞ Sezer;Herkes İçin Sanat+,Kasım 1982,Altın Kitaplar

HANÇERLİOĞLU Orhan;İnanç Sözlüğü:;İstanbul, Mayıs 1975

TANILLİ Server;Uygarlık Tarihi;Nisan 1981

SOLMAZ Mehmet-İÜTİ İsmail;Kur'an-ı Kerim'e Göre Pey-

gamberler;1984